

LONDON, 18. JANUARJA 1972.

LETO XXV. ŠTEV. 391.

HRVAŠKA ZADEVA

DECEMBERSKE dogodke v Jugoslaviji je moč krstiti za hrvaško zadevo. Toda zadeva ni le hrvaška, marveč se očitno tiče vseh, ki živijo v Jugoslaviji. Torej se tiče največjega dela Slovencev neposredno, vseh ostalih Slovencev mejami in po svetu pa posredno, ker razvoj v matični državi vpliva na vse. Zato se nam je zdelo umestno, da o teh dogodkih objavimo dolgo poročilo našega domovinskega sodelavca, ki ga prinašamo na 4. strani. O vsej zadevi namreč ni mogoče soditi, če o njej nismo poučeni. Iz dneva v dan se je kopičilo toliko poročil in govorov, da je tudi občan, ki je zvesto bral jugoslovanske dnevnik, izgubil pregled. Iz večje časovne razdalje pa je mogoče izločiti bistvo vse zadeve in našim bralcem omogočiti pregled, da si potem lahko ustvarijo lastno mnenje.

Kot smo že zadnjič pripomnili v uvodniku, se nam zdi najpomembnejše, da se voditelji v Beogradu v trinpet desetih letih še niso naučili, da narodom večno ne moreš vsiljevati, česar nočejo. Posiljena stvar nikoli ni dobra, pa naj jo vsiljuje general Živković ali maršal Tito. Prav smešno pri tej stvari je, da so voditelji revolucionarno zamenjali svoje vloge in so republikanski komunisti nadomestili monarhistične kapitaliste, pa kljub temu delajo še zmeraj iste napake. Vsi so dediči iste evropske tradicije, da je država močna in ugledna, če je centralistična. Celo komunistom, ki se imajo za napredne, a so dejansko zaradi terorja, ki se ga na oblasti poslužujejo, nazadnjaški, ne pride na misel, da reči, ki so bile primerne za Ludvika XIV. ali Petra Velikega ali Bismarcka, niso primerne za večnarodno državo v 20. stoletju. Komunisti se kajpada lahko sklicujejo tudi na centralistične tradicije Lenina in Stalina - in če se že ne sklicujejo javno, gotovo živijo v senci teh tradicij, vendar pa zaradi tega niso prav čisto nič napredni.

V zagovor je mogoče reči, da so šli Hrvatje spet enkrat predaleč in da so jih obsodili tudi tisti voditelji po republikah, ki se zavedajo nevarnosti ponovne krepitve centralizma, saj svare pred njim tako v Sloveniji kot v Makedoniji in Bosni-Hercegovini ter celo v Srbiji. Res je, da z morebitno izjemo Crvenkovskega odstavljeno hrvaški voditelji niso dobili podpore od nikogar, in res je tudi, da si morajo za to v veliki meri Hrvati sami sebi pripisati krivdo. Za hrvaško politiko ves čas v Jugoslaviji in še prej je namreč značilno neko čudno zaletavanje v skrajnosti, s čimer si ne pridobivajo ne zaveznikov ne prijateljev. Večkrat se zdi, da si hrvaški politiki predstavljajo Hrvatsko

kot osamljen otok; ne vidijo ne sosedov v isti državi, ne sosedov čez mejo, ne Srbov v sami Hrvatski. Nič drugega da jim ni mar, kot Hrvatska in samo Hrvatska, pa če vse drugo vrag vzame. A pri tem jim ne pride na misel, da bo tudi Croatia vrag vzel, kot se je nazorno pokazalo med vojno in neslavno Nezavisno državo Hrvatsko, na katero gotovo Hrvati ne morejo biti ponosni.

Ni mogoče trditi, da so ljudje na Hrvatskem toliko trčeni, da bi se spet raje klali s Srbi, kot pa živeli z njimi v miru. Prav gotovo pa so tudi navadni ljudje večkrat nejevoljni zaradi Srbov, ki že stoletja živijo ob bivših mejah turškega carstva. Manjšine, pa naj bodo črne kože ali drugega jezika ali drugačne vere, so povsod po svetu tarča napadov zavistnih in malenkostnih ljudi, ki se znašajo nad manjšino zaradi lastnega občutka manjvrednosti in neuspeha. Tako je v Angliji z Indijci in v Ameriki z črnici in še marsikje drugje; tudi na Koroškem s Slovenci je nekaj podobnega. Hudo je, kadar se malenkostno nagajanje in nestrpnost sprevržeta v narodno politiko in razijeta v preganjanje manjšine, kot se je dogodilo z Judi pod Hitlerjem ali s Srbi pod Pavelićem.

Mnogim hrvaškim politikom bi bilo mogoče očitati, da so gradili svoj položaj z demagogijo in na sovraštvu do Srbov, namesto na čem pozitivnem. Spet je zapadala hrvaška inteligenca v nesmiselne in nerazumske izbruhe sovraštva, ki bi si jih bilo mogoče razlagati z neverjetnim občutkom nebogljenosti in strahu, kot da bi hrvaški narod lahko razpadel v nekaj letih in se posrbil. Slovencev nas je precej manj, a vendar nekoliko bolj premislimo pred kakim dejanjem. Seveda pa je po drugi strani spet mogoče reči, da je nam mnogo lažje, ker s Srbi nismo v neposrednem ozemeljskem stiku in da sta predvsem srbska aroganca in notorična želja po prevladi kriva, da Hrvatje zapadajo v skrajnosti, ker da jih pač sami Srbi 'terajo' v ekstreme. Delno je tudi res, da je od bizantinskih spletakarjev in turških lenuhov, kakršne često srečujemo med Srbi, mogoče kaj doseči le, če postavljaš skrajne zahteve. Kot dokaz navedimo devizni režim v Jugoslaviji, o katerem se dolge mesece niso mogli zediniti, dokler ni zares zaropotalo (gl. od Meseca do meseca, str. 14.) Ni dvoma, da je na enem in drugem veliko resnice.

Tako se srbsko-hrvaška zdrava v Jugoslaviji vrti v začaranem krogu: srbske napake povzročajo hrvaške skrajnosti, ki povzročajo stopnjevanje srbskih napak, ki vodijo Hrvate v še

hujše skrajnosti - in tako naprej. Sedanja doza centralizma separatizma ne bo odpravila, ampak ga bo le stopnjevala. Niti stalinistične metode ne bi odpravile tega sovražnika, pa naj maršal Tito reče, kar hoče. Rešitev se bo končno izcimila iz spoznanja, ki se je javljalo že v tej krizi, da Hrvati in Srbi niso sami na svetu in da se ves svet ne suče okrog njih; da tudi niso sami v Jugoslaviji in da se tudi Jugoslavija ne suče izključno okrog njih. V Jugoslaviji žive tudi drugi narodi in vsi se morajo pomeniti o skupnih zadevah. Tragedija zdaj je tem hujša, ker si sedanji oblastniki v centrali domišljajo, da se je moč 'pogovoriti' na nekih doktrinarnih osnovah.

Kdaj bo prevladalo to spoznanje, da je potreben in nujen odkrit pogovor vseh, je veliko vprašanje. Morda bo zaradi zaletelosti politikov in zapeljanosti ljudstva še enkrat tekla kri. A končno bodo morali tako Hrvati kot Srbi onemogli priznati, da se medsebojno ne morejo iztrebiti in da pač morajo živeti skupaj, ker so pač skupaj naseljeni, še huje: pomešani. Bolje bi bilo, če bi zdaj priznali to dejstvo, preden si še enkrat prično puščati kri.

Pri tem ni mogoče zanemarjati zunanje nevarnosti, na katero je Tito ob tej priliki opozarjal. Iz sramežljivosti Tito sicer ni omenil, da nihče drugi ne bi prišel delat red v državi kot Sovjeti in varšavski pakt. Nevarnost je resnična, nikakor pa ne upraviči postopka, ki ga je Tito uporabil, da bi napravil red. S silo, kot smo že pogosto rekli, bo malo dosegel. Razgalil pa je še enkrat totalitaro naravo komunističnega režima. Spet smo priče histeričnih obtožb in denunciacij, spet se nizajo odstopi in izključitve, in že čujemo 'spontane zahteve delovnega ljudstva' da je treba odstavljene postaviti pred sodišče... Kar je bilo včeraj belo, je danes črno. Čemur so včeraj ploskali, danes obsojajo. Izjave, ki so bile včeraj sijajne, so danes izraz kontrarevolucije. Razlika med temi in Stalinovimi čistkami je v likvidaciji nasprotnikov. Ni verjetno, da bo sicer Tito spet začel pobijati nasprotnike. Toda v vsem ostalem pa kaže staro podlo naravo totalitarnega komunizma, ki mu gre samo in izključno za oblast, nikakor pa ne za dobrobit največjega možnega števila državljanov, kot bi nas rada prepričala komunistična propaganda.

In treba je pibiti: To pot je kristalno jasno, da leži odgovornost za divjanje v prvi in glavni meri na Titu osebno, kot bi sicer moglo biti prav obratno, če bi mož s pametjo in prevdarnostjo vodil razvoj v 'socializem s človeškim obrazom'. Zgodovina mu tega ne bo pozabila, kot ga ni njegovemu kronanemu predhodniku na istem položaju...

UREDNIŠTVO

OBVESTILO NAROČNIKOM

Kot smo že napovedali, bomo morali letos zvišati našo naročnino zaradi naraščajočih stroškov. Novo naročnino bomo določili, čim bo znan izid sedanje monetarne krize in bo določen nov odnos med posameznimi valutami. Vso vplačano naročnino knjižimo do konca 1971. leta, presežek pa v dobro za letošnje leto.

UPRAVA

GENERAL ŽIVKOVIĆ MARŠAL TITO

Novoletne novice iz Jugoslavije so slabe, zelo slabe. Čeprav je bilo slišati že sredi lanskega leta, da centralno partijsko vodstvo namerava odstraniti Savko Dabčević-Kučarjevo in Mika Tripala, je moralo človeka, kar se je končno zgodilo tik pred božičem, vendarle močno presenetiti. Ni več jasno, ali Tito precenjuje svoje moči, ali je večji dogmatik, kot si je bilo mogoče misliti, ali pa ga je popolnoma zapustil občutek za realnost.

Res je, da so se v Zagrebu godile čudne reči. Sama študentska stavka zaradi razdeljevanja deviz, ki je dogodke sprožila, je kuriozum svoje vrste. Baje so celo strokovnjaki med profesorji na zagrebškem vseučilišču študentom povedali, da centralne oblasti morajo zase pobrati velik del deviz, ker je jugoslovanska zadolženost v tujini ogromna in je te dolgove treba odplačevati v devizah. Edina pravična rešitev bi bila, da se devizam določi realističen, njihovi tržni vrednosti ustrezen tečaj in jih nato finančne oblasti odkupujejo po tej ceni. To bi verjetno ne prineslo bistvenih sprememb, ampak le zmerne popravke pri razdeljevanju dohodka med republikami. V bistvu seveda pri zagrebških nemirih ni šlo za devize, ampak za hrvaško nezadovoljstvo na splošno.

V tem je seveda težava - če bi na Hrvaškem šlo za jasno opredeljene zahteve, bi bilo reševanje problema Hrvatov v Jugoslaviji precej preprostejše. Zdi se, da je po tolikih letih mogoče razumeti, da je nelagodnost na Hrvaškem posledica zgodovinskih razmer, ki jih ni mogoče spremeniti: Hrvatje so vedno imeli neko napol državo, nikdar pa ne popolnoma svoje države; celo v tej napol državi so se vedno morali ozirati na številno srbsko manjšino; kamor koli se obrnejo, vedno naletijo na vse mogoče ovire. Morali bi biti angeli in mnogo manj temperamentni, kot so, da bi to ne vodilo do vedno novih napestosti.

NUJNOST MANEVIRANJA

Tako stanje zahteva umerjenosti in potrpežljivosti med Hrvati in njihovimi sosedi. Le leta poskusov medsebojnega razumevanja in popustljivosti morejo privedi do smotra. Potrebno je tudi, da imajo hrvaški voditelji zadosten manevrski prostor, da lahko umirijo svoje lastne pristaše in sonarodnjake. Nikomur ni pomagano, če s pritiskom onemogočimo, da bi Hrvatje dajali duška svojim občutkom. Dvajset let so opazovalci imeli vtis, da je narodno vprašanje v Jugoslaviji rešeno, ker je težka roka partije onemogočala svobodno izražanje nezadovoljstva v vsakem, ne samo narodnem pogledu.

Zadnja leta so se stvari obrnile na boljše - ljudje so se sprostili in na dan so prišle stare težave. Slejkoprej je upravičeno mnenje, da bi bilo mogoče najti rešitev za

nemir in nerazpoloženje na Hrvaškem edino, če bi pustili, da se izbruhi iztečejo v prazno in bi nezadovoljneži sami prišli do občutka, kje so meje, do katerih lahko gredo, ne da bi napravili samim sebi več škode kot koristi. Hrvaško komunistično vodstvo samo bi moralo imeti možnost, da samo najde realistične meje in da jih pokaže vsemu narodu.

Toda Titu je to pot roka zdrsnila. Morda je izgubil živce, ker ni navajen, da se ljudje ne držijo njegovih navodil in mu morda celo ugovarjajo. Na dan je udarila njegova silaška narava, njegov dogmatizem: kar reče partija, to je, kar reče on, mora obveljati, sicer so v nevarnosti pridobitve narodno-osvobodilne borbe in tako naprej. Ponovil je napako kralja Aleksandra iz leta 1929, da namreč skuša s silo, grožnjami in frazami rešiti vprašanja, ki jih je mogoče rešiti le s potrpljenjem in realizmom. Prav nič ne pomaga, da se poslužuje marksistično-leninističnih fraz o razredni borbi in podobnih rečeh, ki imajo s hrvaškim vprašanjem toliko opravka kot z lanskim snegom. To bo imelo posledice tudi na drugih področjih, saj se znova pojavlja celotni problem vloge partije v Jugoslaviji, ki naj bi ga bil rešil že šesti kongres pred dvajsetimi leti. Tito v imenu partije spet pretendira na komandiranje namesto na "vodenje" in "učenje", da si sta celo že ti dve novi funkciji ostarelih revolucionarjev Jugoslovanom začeli pomalem presedati.

OLJE NA OGENJ

Bati se je, da bo Titov "revolucionarni prijem" imel prav iste posledice kot šestojanuarska diktatura; da bo namreč nemir in nezadovoljstvo na Hrvaškem samo še bolj zaostril in na široko odprl vrata ekstremističnim vplivom. Uradna partija na Hrvaškem je takorekoč razpadla: za Dabčevićev, Tripalom in Pirkerjem so dali ostavke na svoje vodilne položaje še številni drugi vodilni hrvaški komunisti. Kdo jih bo s pridom nadomestil? Udaba in vojska? Bralci Klica Triglava nad razpadom hrvaške partije pač ne bi jokali, če bi se pojavilo drugo zmerno vodstvo. Toda ali se bo moglo v sedanjih razmerah?

Najhujše bo seveda, če se bo spopad med Titovim vodstvom in Hrvati spremenil v spopad med Hrvati in Srbi. Velika je nevarnost, da se bo, ker je v sedanjem položaju nedvomno dosti prvin srbsko-hrvatske napetosti. Upanje vzbuja predvsem Djilasov nastop. Djilas je decembra dal izjave CORRIERE DELLA SERA - objavljene 24. decembra - in LE MONDEU - 30. decembra. Djilasovo stališče je povzeto v naslednjem odstavku: "Treba je jasno razumeti eno: v krizi ni Hrvaška, v krizi ni niti Jugoslavija. V krizi je celotna avtoritarna struktura. Dejstvo, da v tej strukturi ni variant, spravlja Jugoslavijo v stalno krizo." Ko bi si le Srbi vzeli Djilasovo mnenje k srcu. Nedvomno je, da je med Srbi in Hrvati dosti vprašanj odprtih, toda rešitve zanje ni mogoče iskati s Titovimi metodami. Med Srbi in Hrvati mora priti do neposrednega pogovora.

Tujci nad vso rečjo strmijo. Neki švicarski radijski komentator je dejal, da je Tito s sedanjimi ukrepi in grožnjami pokazal svojo pravo naravo in da je celo verjetno ravnal v sporazumu z Brežnjevim, da bi rešil partijo. Dru-

gi švicarski poznavalec je nasprotno v osebnem pogovoru zatrdil, da nič ne de, če se Jugoslavija vrne v stalinizem, ker ta tako in tako ne more trajati, a da je glavno, da se Jugoslavija ohrani, ker bi njen razpad povzročil zmedo v vsej Evropi in odprl vrata Sovjetom. Malo je tujcev, ki bi videli kakršen koli smisel v razdejanju Jugoslavije.

KLIC TRIGLAVA je že poročal, da so se med Slovenci mnogi, ki so sicer sami sodelovali pri gibanju za kar največjo slovensko avtonomijo, prestrašili nezmernosti in nedoločenosti hrvaških zahtev. Bali so se, da bo Jugoslavija začela pokati po šivih in da se bo nad Slovenijo v tem primeru kmalu pojavil pritisk sosednjih držav za odstop ozemlja ali celo kaj hujšega. Vse kaže, da je za slovensko politiko mogoča samo ena smer: večja aktivizacija, da si seveda ne centralistična kardeljevščina. Slovenci morajo aktivno posredovati med Hrvati in Srbi, miriti in pomagati pri izdelavi srbsko-hrvatskega sporazuma, ki bo vsem Jugoslovanom omogočil življenje drugega ob drugem.

LJUBO SIRC

IDEJE, KI NE POZNAJO MEJA

Zdi se, da je bilo to pot prvič po izpustu iz zapore v letu 1966, da se je Milovan Djilas lotil kakega notranjepolitičnega vprašanja Jugoslavije pred tujo javnostjo tako odkrito kot je to storil s svojim odgovorom v pariškem LE MONDEU. Njegov decemberski argument leži v tem, da v sedanjem primeru ne gre za 'izkoriščanje' enega naroda nad drugim (konkretno srbskega nad hrvaškim), čeprav imajo Hrvati prav, ko trdijo, da so izkoriščani. Po Djilasu je vzrok v partijski birokraciji, ki zaradi občutnega obsega aparata in njegovih privilegijev izkorišča vse narode Jugoslavije. V tem pogledu je kritika Beograda upravičena, - toda ne zato, ker je Beograd prestolnica Srbije, ampak ker je Beograd prestolnica zvezne birokracije. Djilas je mnenja, da je bila jugoslovanska družba v občutni meri liberalizirana, toda politična struktura je še vedno ostala avtoritarna. Zato to zdaj ni samo kriza Hrvatske ampak je dejansko kriza vse Jugoslavije, saj je hrvaški nacionalizem samo odkril dušo in naravo celega sistema.

Tuji opazovalci sodijo, da utegne iti Tito tako daleč, da bo pokazal na grešnega kozla vse te krize. To ne bo niti partija, ki ne sme biti, niti ne hrvaški voditelji partije, ki brez dvoma uživajo veliko moralno podporo naroda. Naj bo to Milovan Djilas, saj vendar ni nihče drugi bolj, in predvsem z vso avtoriteto položaja, ki ga je zavzemal, tam v zgodnjih 50 letih, pokazal s prstom na rak rano jugoslovanske družbe - in obenem nakazal ideje, ki bi jim bilo treba slediti. Čeprav so mnogi podcenjevali Djilasov vpliv zadnja leta, in uradna birokracija se je potrudila, da ga je ignorirala in pred tujino zničila, njegovih idej vendar niso mogli uničiti. Te ideje - brez ozira, pod kakšnim imenom ali celo brez njega - so prodirale od duše do duše, tiho, počasi, toda vztrajno. Ker Djilas sam osebno ni bil niti najmanj udeležen v poslednjih dogodkih na Hrvaškem, vendar ne bi bilo težko poiskati povod za njegov pregon.

(zps)

'HRVAŠKA JESEN'

Od domovinskega sodelavca

KOT NAVADNO so 29. in 30. novembra v Jugoslaviji slavili Dan republike. Praznika sta padla na ponedeljek in torek. S svečanostmi so v glavnem opravili že prejšnji petek, tako da je bilo dovolj časa za nakupovalne izlete čez mejo in za oddih na morju in v planinah. Na Pohorju in v Kranjski gori je bilo dovolj snega, tako da je bila smuka ugodna. Hoteli so bili dražji in cene nasploh so rastle, a tudi to je v Jugoslaviji navadno. Nič navadnega pa ni bila zagrebška študentska stavka, ki se je vlekla že cel teden, kot smo v KT že zadnjič poročali.

Mika Tripalo je 28. novembra govoril v Slavonski Požegi in dejal, da stavka v resnici ni prijetna, da pa globoko veruje v socialistično orientacijo večine študentov ter da so bili motivi v tej stavki dobronamerni in pošteni. Rekel je, da bodo nekateri pomislili, da je sedaj ugodna priložnost, da se zamenja hrvaško vodstvo. Toda "politika se ne more spremeniti z menjanjem nekaterih voditeljev" ter bi se spremenila samo, če bi zamenjali narod in delavski razred.

Savka Dabčević-Kučar je v daljšem pogovoru 28. novembra v RTV Zagreb dejala, da je nezadovoljstvo študentov z nerešenim deviznim in zunanjetrgovinskim režimom razumljivo in tudi upravičeno. Kljub temu pa stavka "ne koristi", ker pušča precej prostora za situacije, "ki bi v političnem pogledu utegnile imeti daljnosežne škodljive posledice". Nekateri jo lahko uporabijo kot argument o nestabilnosti političnega položaja na Hrvatskem in o dozdnevni slabosti ali nesposobnosti hrvaškega vodstva. Savka Dabčević-Kučar pa je pristavila, da so pri stavki navzoči "nekateri elementi", ki so "neposredno sovražni in imajo mračne namene in cilje". Med temi je navedla geslo o Hrvatski v Združenih narodih, o razdelitvi armade po republikah, šovinistična gesla in poziv na generalno stavko na Hrvatskem. Toda pretežni del študentov teh elementov ne pozna, je dejala Dabčevićeva.

30. novembra je Tito poklical k sebi hrvaške voditelje. Kot je sam kasneje povedal, je sestanek trajal s kratkimi oddihi od 10^h dopoldne do 6^h zjutraj naslednjega dne. Hrvati se niso dali zlahka ugnati v kozji rog. Precej potem se je v Karadjordjevu sestalo predsedstvo ZKJ na 21. seji, ki je trajala 1. in 2. decembra in so o njej objavili le posplošeno sporočilo in Titov uvodni in zaključni govor, ki sta postala kašipota v gonji, ki je sledila.

GNILI LIBERALIZEM

V uvodnem govoru 1. decembra je Tito povedal, da je na sestanku s hrvaškimi voditelji zahteval, da se pomenijo o vzrokih, ki so pripeljale do zagrebške študentske stavke, kakor tudi "na sploh o aktualnih negativnih političnih gibanjih", ki "niso naletela na dovolj močan odpor niti v vodstvu ZK Hrvatske," Stavka se je pripravljala že

več mesecev in celo tisk je pisal, "da bo stavka, da bo to velika stavka, da bo prišlo do splošne stavke in da bo predvidoma v januarju." Zakaj so z njo pohiteli, še ni jasno. "Ta negativna zadeva, ki nas je precej kompromitirala", ni samo stvar študentov. "Tu je neka skupina že precej znanih negativnih ljudi, ki za tem stoji. Moram reči, da sem bil na sestanku s tovariši iz Hrvatske zelo kritičen in sem odkrito dejal, da so krivi, ker niso ničesar učinkovitega ukrenili, da bi to stavko preprečili. Sreča je, da je delavski razred na Hrvatskem dovolj zaveden, da se ni dal speljati. . . Jasno je, da sledovi tega drže tudi ven iz naše dežele."

Tito je dejal, da vodilni ljudje ne morejo iskati izgovorov. "Gre za nebudnost, ravnodušnost in gnili liberalizem do takih elementov. Tako je sovražnik prav zlahka opravljal svojo kontrarevolucionarno dejavnost. Kajti jaz imam to za kontrarevolucionarno dejavnost." Razni "antisocialistični, antisamoupravljaljski elementi" dajejo Matici Hrvatski, v VJESNIKU in drugih listih izjave, ki so protiustavne in kaznive. "Moral sem reči tovarišem, da tega ni mogoče trpeti. Vemo, da obstaja tako imenovani revolucionarni komite petdesetorice - jaz pa ga imenujem kontrarevolucionarni - ki vse te akcije vodi. . . To je organizacija, ki dela legalno in ilegalno, žarišče tega pa je Matica Hrvatska. Te reči so šle tako daleč, da ni več mogoče čakati in dopustiti, da smo do tega še naprej liberalni."

Med vprašanji, ki na Hrvatskem niso na liniji ZK, je Tito navedel "vprašanje organizacije množičnega gibanja", o kateri se je tudi že pisalo in se je zamisel začela širiti med množicami, "Kdo naj bi bil v tem novem gibanju? Najbrž naj bi. . . zajelo tudi razne pripadnike lumpenproletariata, kontrarevolucionarne elemente, razne nacionaliste, šovinite, dogmatike in vrag si ga vedi koga vse in kaj naj bi s tem želeli doseči. . . To zadevo sem najostreje zavrnil in sodim, da se boste vsi strinjali z mano, da kaj takega sploh ne bi bilo v skladu z našim socialističnim razvojem." Kajti "imamo Zvezo komunistov, imamo Socialistično zvezo, v kateri so tudi sindikati in mladina in vse druge družbenopolitične organizacije. . . Zato je treba razne izmišljotine o nekakšnem novem gibanju absolutno obsoditi. Jaz se z njimi ne strinjam."

Hrvatski voditelji so se sklicevali na sklepe svojega centralnega komiteja, ki so bili soglasno sprejeti, toda Tito je razodel, da dverretjinska večina kritizira ožje vodstvo, češ da se ni delalo tisto, kar je bilo napovedano. V pogovoru s Titom, so Haramija, Pirker, Dabčevićeva in drugi govorili tudi o gospodarskih problemih Hrvatske. "Moram reči," je dejal Tito, "da se popolnoma strinjam z delom Haramijevih besed o tem, ker je imel popolnoma prav. Toda to ni bilo poglavitno, to je bilo samo obrobno." Če bodo zdaj pospešili reševanje, ne sme nihče misliti, da

ga bodo pospešili zaradi pritiska dogajanj v Zagrebu. "Zadeve torej moramo urejevati pred forumi, ne pa na ulici." Z ustavnimi dopolnili je predviden način za reševanje takih vprašanj. Toda hrvaški voditelji "so tudi po sprejetju dopolnil šli s tem še naprej navzven ter sovražnim elementom dopustili, da so iz tega naredili svoja gesla ter potegnili študente za sabo.

Tito je dejal, da razmere v hrvatskem izvršnem komiteju "niso dobre; odražajo se tudi v partijskih vodstvih na terenu." Že pred nekaj meseci je v Zagrebu opozoril tovariše na vse pomanjkljivosti in napake, na nacionalizem, šovinizem, Matico Hrvatsko, ravnanje raznih nasprotnikov in govoričenje. "Tedaj sem vse to povedal zelo ostro." Toda njegove besede niso bile objavljene, "ustno in nepopolno so jih posredovali ožjemu krogu, tako da je bilo precej ugibanj o tem, o čem sem pravzaprav govoril." Začelo se je nekaj delati, a šlo je počasi. "Prizadene me tudi to, ker se sklicujejo name, na moje besede, a pri tem ne povedo, za katere besede gre. . . . Odrekel sem se že temu, da bi se sklicevali name pri taki politiki. . . . Tokrat mora tudi javnost vedeti, da ne zagovarjam tega. Vse to mi ni prav nič lahko, a moram to povedati."

MALO SAMOKRITIKE

Med pogovorom s Titom so sodelovali vsi hrvatski voditelji in "si niso pomišljali vsega povedati." Tito je zahteval, da mu povedo vse. "Želel bi, da bi v vseh naših forumih potekale take odkrite razprave, da bi govorili tisto, kar se misli, brez strahu, da se boš komu zameril," je rekel Tito, češ da brez temeljite razprave ni mogoče sprejeti dobrih sklepov. Toda zameri se hrvaški tovariši niso izognili. "Davi, potem ko smo toliko razpravljali, sem videl, da vodilni tovariši vendarle nimajo dovolj kritičnega odnosa in da je dejansko bilo malo samokritike, zlasti tiste komunistične samokritike, ki je potrebna, da bi lahko stvari prav tekle in bi si pridobili zaupanje." Tito je zahteval, da se takoj dogovore, kaj bodo zdaj storili in so se zedinili, da pridejo z vsemi zadevami pred centralni komitej.

Titu ni bilo všeč, "da imajo kar naprej na jeziku ta unitarizem" in je zahteval razjasnitev. "Če gre za unitarizem versajske Jugoslavije, sem seveda najostreje proti njemu. Če gre za ostanke dogmatskega, sem seveda prav tako zoper njega. A če gre za enotnost naše dežele, za Jugoslavijo kot nedeljivo celoto, tedaj sem za tak 'unitarizem', za takšno enotno Jugoslavijo. Toda tedaj to ni unitarizem, ampak kratko malo naša enotnost." Hrvatskih unitaristov je nekaj sto, "nacionalisti in šovini pa imajo široko osnovo, kar tudi izrabljajo." Tito je opozoril na "zares najbolj nevarnega razrednega sovražnika, na šovinizem in nacionalizem, ki sta temelj razrednega sovražnika. To je najhujša nevarnost. Zdi se mi, da bi morali tudi mnogi iz drugih republik kaj naučiti iz tega, kar sem govoril."

Zvezi komunistov Hrvatske je zdaj treba pomagati. "Zaradi liberalnosti" je v njej "veliko ljudi, ki že davno ne bi smeli biti v njej". Te morajo odstraniti in razpu-

stiti organizacije, ki so se prevesle na stran kontrarevolucionarjev. "Zveza komunistov sedaj doživlja proces reorganizacije. A ne moremo le čakati na drugo konferenco ZKJ," na katero "zaradi omenjenih slabosti" še niso pripravljeni. "Moramo se odločiti za pojasnila, kjer je potrebno tudi za čistke." Na konferenci bo treba sprejeti sklepe o reorganizaciji ZK in o vprašanih bodoče politike, tako da bo ZK imela jasno načrtano pot. Potem bo manj možnosti za "vdiranje raznih elementov" ki nas "sramote pred svetom. Danes se zunaj marsikaj govori in grozi nevarnost, da bi Jugoslavija jela izgubljati svoj ugled v svetu," je dejal Tito.

LIDERSTVO IN NEBUDNOST

Titov uvodni govor je bil objavljen šele 2. decembra. Naslednjega dne so objavili tudi sporočilo o seji predsedstva ZKJ, ki da je "v celoti podprlo ocene in stališča tovariša Tita in sprejelo njegov govor kot sestavni del sklepov te seje." Ugotovilo je pritisk "protisamoupravnih in protisocialističnih sil" in "pomembna idejnopolična kolebanja v ZKJ", ki spremljajo "pojave voditeljstva" (po srbsko so jim rekli 'liderstvo'), "frakcionaštva" in "nebudnosti proti nosilcem nacionalizma in vseh nasprotnikov samoupravljanja. Odtod tudi dileme" (po slovensko bi se reklo 'dvomi'), "o sposobnosti ZKJ, da izraža interese delavskega razreda in naroda. . . . Na seji so ugotovili, da se šovinizem vedno bolj bohoti in predstavlja predhodnico ter podlago za zbiranje protikomunističnih in protisamoupravnih, še posebno birokratsko-tehnokratskih sil". Predsedstvo je poudarilo "polno zaupanje" v ZK Hrvatske in njen centralni komitej ter hkrati "polno odgovornost" vseh komunistov Jugoslavije, da vsak v svoji sredini začne z odločno akcijo proti antisocialističnim pojavom. Centralni komiteji pa so odgovorni za "ustvarjanje ugodnejših političnih pogojev" za dogovarjanje o odprtih družbenih in gospodarskih vprašanjih.

3. decembra je bila tudi končana stavka na zagrebškem vseučilišču. Na zboru študentov, ki je sprejel ta sklep, je govoril Dražen Budiša, predsednik zagrebške zveze študentov, ki je podvomil v "ocene najvišjih državnih vrhov, ki si v zadnjem času pogosto nasprotujejo". Te ocene "ne bodo zamajale niti študentov niti hrvaškega političnega vodstva". Budiša je prerokoval, da bodo za njim prišli drugi, ki bodo "še bolj radikalni". Budiša je že lahko prebral Titov uvodni govor na seji predsedstva, o razpravi pa so bili obveščeni le komunisti na posebnih sestankih.

SKLEPNI GOVOR

Pač pa so 3. decembra kasneje objavili Titov sklepni govor, v katerem je dejal, da je bila seja predsedstva "zelo dobra" in razprava takšna, da ji ne pomni enake. Spoznali so dovršen del razlogov, ki so povzročili zagrebško stavko. Tendenco te stavke je bila, da preraste v splošno stavko, ki bi zajela tudi delavski razred in "zakrnila vse življenje v državi". Tito je pohvalil "tovariše iz Zagreba", ki so nekatera vprašanja "izredno samokritično obravnavali". Podobne reči so se dogajale že prej v Sloveniji, Srbiji, na Kosovu in drugod, toda na Hrvatskem je bil "najbolj drastičen primer, ki nas je pošteno lopnil po glavi". Tito je pritrdil

Kardelju, da bi bilo "površno, če bi se sedaj takoj obrnili na centralni komite ZK Hrvatske". Najprej je treba člane partije seznaniti z vsem gradivom in zadevo pretresti v organizacijah. "Taka kritika in samokritika tam doli" bo "v veliko pomoč vodstvu in šele potlej se bodo lahko premaknili".

Tito je rekel, da "ZKJ preživlja idejno krizo", ki se je začela že davno, še pred pripravami za ustavne spremembe. Do nje je prišlo "zaradi nerazumevanja raznih antisocialističnih pojavov". Na simpozijih "vrag si ga vedi kakšne vrste" se besediči marsikaj, najmanj pa o "uporabi marksizma v današnjih tokovih socialističnega razvoja v Jugoslaviji in v svetu sploh." Na univerzah zanemarjajo programe marksističnega izobraževanja in študentje nalete "na vse mogoče nosilce tistega, kar ni v skladu z našim socialističnim razvojem. ... Niso deležni skoraj nikakršne marksistične izobrazbe, ne poznajo niti dialektike niti najbolj osnovnih vprašanj marksizma," je potožil Tito. "Zelo me skrbi, kaj bo z našim nadaljnjim razvojem." Toda ZK ima dovolj moči, da se loti ukrepov, da z vseh univerz "odstrani tiste elemente, ki imajo tam možnosti in zelo ugodna tla za zavajanje naše mladine". Pobudniki nemirov na beograjski univerzi še zdaj niso bili odstranjeni. "To so posamezniki, ki so nam tuji in v glavnem zahodno usmerjeni." Zdaj pa bo treba ukrepati. "Kontrarevolucionarne težnje moramo napadati z revolucionarnimi akcijami." To velja "tudi za naše sodstvo in tožilstvo", ki se "velikokrat držijo paragrafov kot pijanec plota. Potem pa preobračajo ta paragraf na vse strani ter poiščejo zmeraj kaj takega, kar krivca razbremeni, tistega, kar nasprotuje socialističnemu razvoju, pa nekako sploh ne vidijo. ... Takšni posamezniki so nam napoti pri razčiščevanju zadev in pri zatiranju protisocialističnih elementov."

MORAMO UKREPATI

Tito je pripomnil, da ni "zgolj za administrativne ukrepe. A moramo tudi to uporabiti. Nisem za nekakšno kampanjo, ... a moramo ukrepati." Treba je delati politično in ideološko. Ker je bilo na seji veliko koristnega povedano, bodo gradivo poslali vsem organizacijam, kjer naj ga ne le preberejo, ampak obdelajo tako, da bo "prešlo ljudem v kri in meso".

Tito se je lotil težnje, da bi načela federacije prenesli tudi na ZKJ. Skrbi ga, "da nekateri opozarjajo na federacijo v ZK", kot da se tudi predsedstvo ne bi imelo pravice vmešavati v republiške zadeve. Na prihodnji konferenci moramo "natanko in jasno določiti, kakšne so pristojnosti najvišjega foruma ZKJ in kakšne pravice ima do centralnih komitejev ZK v republikah. ... Po mojem mnenju ima predsedstvo ZKJ vsekakor določene pravice, ker je odgovorno za razvoj vse Jugoslavije, ne le posameznih delov." Ima "pravico kritizirati, če vidi, da nekatere stvari ne gredo prav." Člani bi morali poznati gradivo s jeji centralnih komitejev in se tudi udeleževati sej. "Predsedstvo ZKJ je za svoje delo in odločitve odgovorno predvsem delavskemu razredu Jugoslavije." Njegovi sklepi veljajo za vse republike.

"V Jugoslaviji pa je en sam delavski razred," je re-

kel Tito, ne le zato, ker po republikah skupaj delajo ljudje raznih narodnosti, ampak zlasti iz idejnih razlogov. "Z eno besedo, hočem reči, da delavskega razreda ne moremo ločevati po republikah." Titu tudi ni bilo všeč, da se republike zapirajo v svoje republiške okvire; potrebni so tesnejši stiki. Socialistično skupnost bodo krepili tako, da bodo "okrepili ZK". Tito se je strinjal z vojvodinskim voditeljem ZK, da "se pri naših akcijah ne smemo ustrašiti niti administrativnih ukrepov."

"Ta naša demokracija se preveč zlorablja," je nadaljeval Tito. Proti nasprotnikom "je treba nastopati z ukrepi, ki bodo res kaj zalegli, torej tudi z administrativnimi ukrepi." Treba bo tako delati, "da za nedemokratično početje zoper našo socialistično ureditev ne bo mogoče pričakovati demokratičnega ravnanja. ... Da bi zavarovali naš socialistični razvoj pred vsemi mogočimi izpadi, moramo uporabiti vsa sredstva, ki so sicer običajna v današnjem civiliziranem svetu in zaradi tega nam nihče ne bi mogel nič očitati." Komunisti moramo biti vsi enih misli v tem vprašanju, tisti pa, ki takega načina delovanja "ne morejo prenašati, niso za zvezo komunistov in naj gredo."

Zvezo komunistov bo treba na prihodnji konferenci organizacijsko usposobiti za delo. Osnovne organizacije morajo biti manjše, je dejal Tito, in se spet vrnili na zagreško stavko. "Ta reč nam je nakopala sramoto in vrgla veliko senco na nas, zlasti v tujini. Študentje so naša bodoča inteligenca. Vemo, da si zaradi tega nekateri na Zahodu manejo roke in čakajo, da pridejo gor takšni. Delavski razred se je res izkazal in se ni dal speljati v to." Vendar je Tito od delavcev pričakoval več odločnosti. Ko je prišlo do stavke, je razmišljal, "da bi bilo nemara potrebno, da se obrnem na delavski razred in ga pozovem, naj na to odgovori. A to bi že pomenilo nadaljnje stopnjevanje." Zato se je raje zanesel na zvezo komunistov.

PRSTI IZ TUJINE

"Imam precej informacij z vseh strani, da so v to zadevo vpleteni tudi prsti iz tujine in da od tam prihajajo tudi tisti, ki so se tu pridružili. Ne gre torej samo za vpliv, ampak tudi za sodelovanje, za sejanje zmede itd," je rekel Tito. Toda v ZK in v delavskem razredu je tolikšna moč, "da nam ni treba posegati po kakšnih skrajnih sredstvih." Sicer pa je Tito optimist in se mu tudi nadaljnja demokratizacija ne zdi v nevarnosti. Potem mu je prišel na misel demokratični centralizem, ki je "zelo pomembna sestavina v praksi ZK". Gre za to, "da poskrbimo za uveljavljanje tistih sklepov, ki jih sprejema večina, in da jih bodo spoštovali tudi tisti, ki ostajajo v manjšini."

Tito je svetoval hrvaškim tovarišem, naj najprej dosežejo enotnost v svojem izvršnem in centralnem komiteju, potem pa naj začno "akcije proti tistim, ki so najbolj glasni" in ki zaslužijo, da bi bili "popolnoma onemogočeni". Omenil je Matico Hrvatsko, ki je postala "paralelna stran-ka, ki je danes zelo močna. Izpod njenih peruti čivkajo protisocialistične organizacije," ki sploh niso za Jugoslavijo, "temveč za neko drugo, pavličevsko državo." Centralni komiteji vseh republik morajo "tovarišem na Hrvat-

skem izkazovati komunistično podporo" in naj ne kažejo s prstom na tisto, kar se tam dogaja, je na koncu dejal Tito na 21. seji predsedstva ZKJ.

PLAZ SE SPROŽI

S tem se je sprožil plaz, ki se je valil najprej počasi, potem pa vedno hitreje, dokler ni odnesel najpomembnejših hrvatskih voditeljev.

Predsedstvo mestne konference ZK Zagreba se je sestalo 4. decembra, da bi razpravljalo "o uresničitvi sklepa 21. seje predsedstva ZKJ". Predsednik Srećko Bijelić je poudaril, da zagrebški komunisti "sprjemajo" Titove besede in sklepe predsedstva ter navedel predloge za "neposredno akcijo": potrebno je idejnopolično delo v organizacijah ZK; treba je oceniti odgovornost članov ZK v zagrebških občinah; "odgovorno se je treba pogovoriti" s člani Matice Hrvatske, posebno s komunisti, ki morajo ugotoviti svoje naloge pri "onemogočanju posameznikov iz Matice"; vseučiliška organizacija ZK mora tudi "onemogočiti posameznike in skupine"; v srbskem kulturnem društvu 'Prosvjeta' je treba ustanoviti aktiv ZK; komunisti v tožilstvu in sodstvu morajo "brezkompromisno izvajati ustavo in zakone". Bijelić je vsekakor mislil, da je predlagal dovolj. Toda ni minil teden, ko se je kesal za malomarnost; 11. decembra je odstopil in se je skliceval na izčrpanost, da se mu ne bi bilo treba javno posipati s pepelom. V tem kratkem tednu se je mnenje v predsedstvu mestne konference tako zasukalo, da je malo manjkalo, da ga njegovi bivši tovariši niso odstavili, namesto da bi sprejeli odstop.

Pravo struno je na tej seji predsedstva mestne konference ZK Zagreba ubral član izvršnega komiteja CK ZKH Jure Bilić, ki ni le obsojal "gnili liberalizem", temveč še posebno nacionalizem in šovinizem, ki da se je ponovno pojavil v partiji. Zanimarili so nekatera stališča, sprejeta v CK, kar je "dalo peruti nacionalističnim, šovinističnim in separatističnim silam, ki jih ni bilo zmeraj mogoče identificirati". Nacionalisem se je stopnjeval z zmago ustavnih dopolnil, a ZKH je napravila napako, ker se ni ostro razmejila z njim. Titove besede so resen nauk komunistom, je rekel Bilić.

Tako je bilo treba govoriti in komunisti po vsej Jugoslaviji so hitro sprevideli, kam pes taco moli. Aktivni kolektivi, komiteji, konference, in partijske organizacije so hiteli pošiljati brzozjavke centralnim komitejem, predsedstvu in Titu, v katerih so izražali polno podporo Titovim izvajanjem na 21. seji predsedstva. Nenavadno in zlovešče so odmevala poročila, da so svoje odobravanje in podporo izražali tudi aktivni v garnizijah ljudske armade. Jak Koprivc, odgovorni urednik DELA, je v uvodniku 7. decembra po običajni obsodbi "gnilega liberalizma, šovinizma in še česa" opozoril tudi na nevarnost, da utegnejo nekateri "oznanjati za zlo mnoge globoke družbene spremembe zadnjega časa", in zapisal, da se mora ZK izogibati posploševanju slabega ali dobrega in onemogočiti "nastanek vzdušja, v katerem bi bil vsak dialog odveč in v katerem bi... proglasili vsakršno socialistično

iskanje novega - pa tudi iskreno kritiko - za nevarno, nedopustno početje." Nedvomno ga je bilo strah plazu, ki je grmel po pobočju.

GIBANJE JE ALI NI

Izvršni komite CK ZK Hrvatske je 7. decembra razpravljal o nalogah pri izvajanju sklepov 21. seje predsedstva ZKJ. Sprejeli so program, ki ga bodo predložili centralnemu komiteju. CK s predsednico Savko Dabčević-Kučar je še užival zaupanje mnogih organizacij, ki so v brzozjavki izražale podporo tako Titu kot Dabčevićevi. Toda na seji medobčinske konference ZK v Virovitici 7. decembra je Vladimir Bakarić rekel, da morajo komunisti proučiti "katere sile morajo in morejo te sklepe uresničiti, katere sile pa teh sklepov ne bodo uresničile." Povedal je, da je Savka Dabčević-Kučar prva prinesla na dan vprašanje splošnega nacionalnega gibanja v referatu za 22. sejo CK ZKH in ji je tedaj dejal: "Čuj, v referat si vnesla vprašanje gibanja. To je vaša utvara. Tega in takšnega gibanja v resnici ni." V resnici pa so bile nekatere partijske organizacije vezane na to gibanje, ki si je v program postavilo devizni režim, drugega pa ni bilo nič jasnega rečeno. "In pokazale so, da je to neka druga disciplina, da obstaja znotraj partijske organizacije oziroma znotraj zveze komunistov neka druga organizirana sila," je rekel Bakarić. V "glasnem delu" hrvatske inteligence so si prisvojili položaje ljudje, ki z delavskim gibanjem nimajo nobene zveze, a so privzeli mnogo komunističnih gesel; to pomeni, da so gesla "dvomljiva".

Bakarić je dejal, da so nacionalisti prevzeli Matico Hrvatsko in so krepili svoj vpliv v tisku, a v hrvatskem političnem vodstvu se še niso strinjali glede nevarnosti nacionalizma. Zato tudi 22. plenum nacionalizma ni obsodil. "Težil je za tem, da to gibanje prevzame oblast v centralnem komiteju." Tito je hrvatske voditelje že poleti svari, potem pa je prevzel pobudo "vzporedno in hkrati" z Bakarićem. Poklical je Hrvate na pogovor 30. novembra in potem so se vsi strinjali, naj bi šli pred predsedstvo ZKJ. Na 21. seji predsedstva se je pokazalo, da "vsi člani predsedstva obsojajo ali se ne strinjajo ali nočejo nositi odgovornosti za splošno smer ZKH" in da dotlej v predsedstvu ni bilo uspešnega sodelovanja, ker je rastlo nerazpoloženje proti ZKH. To ni bila Bakarićeva krivda, ker je iz "praktične operative" odšel že davno in se je le delno vrnil pred letom dni. "Vse to obdobje je bilo takšno, da delavski razred ni imel vpliva v ZKH." Če bi zmagali tisti, ki jih Bakarić ni imenoval, "potem bi imeli pri nas nekakšen neostalinizem, državni socializem našega tipa, z vsem nedemokratičnim obračunavanjem s tistimi, ki se ne strinjajo." Zato je Bakarić pozval komuniste, naj dobro preučijo gradivo s sej v Karadlorjevu in naj v centralnem komiteju jasno povedo: "tebi zaupamo, da boš to napravil, tebi pa ne zaupamo."

Sekretar medobčinske konference v Virovitici je bister mož. Poslušal je Bakarića in uganil, komu ne sme zaupati, kajti nedemokratično obračunavanje s tistimi, ki se ne strinjajo, v Jugoslaviji ni odlika le neimenovanih nasprotnikov. Sekretar je torej vneto kritiziral Savko Dab-

čević-Kučar in sekretarja CK Pero Pirkerja, češ da morata biti odgovorna za neenotnost v izvršnem komiteju in za slabo delo.

PRESEDSTVO ZAROPOTA

8. decembra se je v Karadjordjevu sestal izvršni biro predsedstva ZKJ, o čemer so izdali le brezbarvno poročilo.

Naslednjega dne, 9. decembra, se je v Beogradu sestalo predsedstvo ZKJ na 22. seji pod predsedstvom Stane Dolanca, ki je pojasnil, kako je izvršni biro s Titom ocenil položaj. Tito je govoril le na tajni seji izvršnega biroja, na seji predsedstva samega, o kateri so obširno poročali, pa ne. Dolanc je povedal, da je 21. seja naletela na izredno zanimanje in zadovoljstvo, toda kažejo se dvomi, če bodo "v celoti in odgovorno vztrajali pri smeri, nalogah in stališčih", sprejetih na 21. seji. Nezaupanje izvira iz slabih izkušenj in iz opazovanja dela ZK Hrvatske, kajti "politična akcija, ki teče v ZKH, ni dovolj jasna, na neki način pa tudi ni dovolj enotna." Velika razlika je med javnimi nastopi Vladimirja Bakarića in Srečka Bijelića, ki se "popolnoma ločejo po oceni, a celo po liniji"; drugič so "nekateri tovariši popolnoma utihnili" (misli na Mika Tripala); tretjič so zborovanja v ZKH pokazala na "globoka neskladja" v oceni položaja; četrtič javna občila poročajo o teh zborovanjih na dva načina: VJESNIK poudarja "eno smer", POLITIKA, DELO, BORBA in drugi pa "se opredeljujejo za druge". Izvršni biro zato vztraja pri "enotnem uresničevanju sklepov" in "opozarja, da imajo tovariši, ki se morda s stališči predsedstva ZKJ ne strinjajo ali jih ne želijo uresničevati... priložnost oditi iz ZK ali s položajev, na katerih so. Če tega ne bodo storili sami, pa jih je dolžno odsloviti članstvo, ki jih je izvolilo," je grozeče dejal Dolanc Stane.

Isti je tudi povedal, da je biro razpravljal tudi o položaju na Kosovu in ocenil, da "je treba tudi dogodke na Kosovu jemati v okviru ofenzive nacionalizma". Vzroke takih pojavov je treba "v koreninah zatreti" in preiti k "odločni akciji" proti pobudnikom. "Opozorili smo tudi na to, da nekatera znamenja kažejo, da tudi na drugi strani začenjajo dvigati glave. Tudi nekateri protijugoslovanski elementi, stalinistično in neostalinistično obarvani, prav tako skušajo... ribariti v kalnem in poskušajo izrabiti položaj... za svoje akcije." Dolanc je povedal, da se je izvršni biro dogovoril, da bo "nenehno dejaven" in bo "čim več njegovih članov ves čas navzočih tu v centru, v Beogradu".

V razpravi je Savka Dabčević-Kučar dejala, da je na seji v Karadjordjevu sprejela kritiko in "izrazila pripravljenost, ... da stvarno, korenito in uspešno začnemo boj proti vsem elementom hrvaškega šovinizma, separatizma ter vseh razrednih sovražnikov socializma". Povedala je tudi, da na Hrvatskem niso sedeli križem rok. Tiskarji so preprečili tiskanje HRVATSKOG TJEDNIKA, glasila Matice Hrvatske, SZDL se pripravlja, da izključi Vlada Veselico, izvršni komite je zasedal skoraj vsak dan in pripravljeni so se boriti proti vsem oblikam šovinizma.

Srečko Bijelić je izjavil, da sklepov v Karadjordje-

vu ni sprejel "le formalno, temveč v resnici", ker "drugačne linije ne morem sprejeti ne kot komunist ne kot član predsedstva". Da bi dokazal svojo pravo vero, je Dolancu prinesel "redigiran stenogram" s seje zagrebškega predsedstva. Proti nasprotnikom bodo ukrepali skupno po akcijskem programu. Bijelić se je pritožil proti "nesprejemljivim metodam" in proti "stranskim zvezam" izvršnega biroja. Stane Dolanc je razložil, da so te stranke zveze telefonski pogovori s članom izvršnega komiteja CK ZKH Josipom Vrhovcem. Savka Dabčević-Kučar je pripomnila, da je Vrhovec poročal le o tistem, kar so sklenili v izvršnem komiteju, ko je bila ona zraven.

Bijelića je napadel tudi Jakov Blažević, sicer predsednik sabora Hrvatske, ki je Bijelićev nastop ocenil kot "neprikladen" in kot korak nazaj, medtem ko je pohvalil Jura Bilića. Tudi Budisav Šoškić je menil, da je bil Bijelićev nastop "nesprejemljiv". Bijelić se je oglašil s pripombo, naj "nikar zdaj ne tekmujejo v ostrini, hitrosti in pronicljivosti. Prepričati vas želim z besedami, dejanja pa bodo pokazala, da so besede iskrene... Nekaterih reči ni mogoče rešiti v nekaj dneh, razen če bi se zatekli k metodam, ki niso metode ZK."

Lazar Koliševski, Macedonec, je zahteval, da se javno navede, kdo je v hrvatskem komiteju petdesetorice". Kritiziral je tudi poročila sekretariata CK ZK Makedonije, ki napravijo vtis, da v Makedoniji ni problemov, "a moram potrditi, da so tudi v Makedoniji težave, čeprav nisem bil zraven. Nekateri od naših voditeljev so veliko pripomogli k razpoloženju in netenju nacionalizma ter šovinizma na Hrvatskem."

Angel Čemerski je opozoril, da je bil Koliševski kot član predsedstva na vsaki seji sekretariata in CK ZK Makedonije. Na seji predsedstva ZKJ je govoril tudi Krste Crvenkovski, ki je makedonski član izvršnega biroja ZKJ in tudi predsedstva SFRJ (drug tak 'dvojni' član je bil na pr. Mika Tripalo). Crvenkovski je bil izvoljen celo za prvega podpredsednika predsedstva SFRJ za eno leto in kot tak nadomestuje predsednika Tita, kadar potuje v tujini. Pravijo, da je Crvenkovski zagovarjal hrvatske voditelje. Njegovega govora pa niso objavili.

ODSTOPI SE VRSTE

Potem je šlo hitro navzdol. 10. decembra so na pr. komunisti v Vukovarju zahtevali, da Mika Tripalo, Savka Dabčević-Kučar in Srečko Bijelić odstopijo. Istega dne je izražal zvestobo Titu odbor Zveze rezervnih oficirjev Hrvatske, ki je poimenoma klical k odstavitvi krivcev. Pomembno je bilo, da je na tej seji rezervnih oficirjev govorila Milka Planinc, član izvršnega komiteja CK ZKH. 11. decembra je odstopil Srečko Bijelić, ne da bi še enkrat spregovoril v svojo obrambo.

Istega dne je Tito v Karadjordjevu sprejel aktivne in upokojene generale, ki so mu prišli izražati zvestobo. In 12. decembra se je sestal centralni komite ZK Hrvatske. Bila je nedelja in še v četrtek je Savka Dabčević-Kučar dejala, da se bo CK sestal šele naslednjo sredo. Nekomu se je pač mudilo. Zahodni časopisi so poročali, da je bila vojska

v pripravljenosti in da so okrog Zagreba pripeljali tanke. Razprava na seji CK Hrvatske je bila dolga in dolgočasna. Prva je spregovorila Savka Dabčević-Kučar: "Kot najbolj odgovorna osebnost ZKH sprejemam (Titovo) kritiko tudi osebno, ker sem kljub opozorilom predsednika Tita podcenjevala nevarnost razrednega sovražnika." Naznanila je, da odstopa kot predsednica, Pero Pirker pa kot sekretar izvršnega komiteja, in da odstopata tudi iz članstva centralnega komiteja. Bakarić je pripomnil, da je odločitev "zrela" in da olajšuje položaj. Milka Planinc, ki je že vzela vajeti v roke, je prebrala odstop, ki ga je Mika Tripalo predložil Titu. Tripalo "sprejema" kritiko zaradi premajhne odločnosti in liberalizma proti nacionalizmu in šovinizmu in "deloma" tudi zaradi množičnega gibanja. Izrazil je "polno pripravljenost za aktivno sodelovanje v boju proti šovinizmu in proti vsem protisocialističnim in protirevolucionarnim silam." Odstopil je kot član izvršnega biroja ZKJ in z vseh funkcij v ZK.

Odstopil je tudi Marko Koprta, ki je bil v centralnem komiteju poverjenik za kadre in je kot tak opravljal dolžnost komisarja glavnega štaba narodne obrambe Hrvatske. Kasneje so ga obdolževali, da je s kadrovske politiko povzročil hude težave in da bo treba temeljito preurediti komandni kader v teritorialnih in mladinskih enotah vse ljudske obrambe. Končno je iz CK odstopil tudi generalpodpolkovnik Janko Bobetko, ki ga je vrhovni poveljnik Tito suspendiral kot generala. Kasneje so mu očitali, da ga je "gibanje" hotelo postaviti za komandanta zagrebške armijske oblasti, da bi potem postal poveljnik hrvaške vojske.

Za predsednika CK ZKH so postavili Milko Planinc in za sekretarja Josipa Vrhovca, dočim je prišel v izvršni komitee namesto Tripala Milan Mišković. Ta je bil rojen v Premanturi leta 1918 in se odlikuje s posebnostjo, da je bil od 1948 do 1953 član centralnega komiteja ZK Makedonije.

DEMONSTRACIJE

Zvečer 12. decembra so bile v Zagrebu demonstracije na Trgu republike, nekdanjem Jelačićevem trgu. "Organi javne varnosti" so zaprli 27 demonstrantov. 12. decembar je bil tudi dan prvega vala aretacij. V zapor so potlačili študentske voditelje Ivana Čička, Dražena Budišo, Ante Paradžika in Gorana Dodika ter urednika HRVATSKOG TJEDNIKA Ante Bušića. Demonstracije so se nadaljevale v Zagrebu nekaj večerov. Uradno so npr. sporočili, da so 13. decembra prijeli 76 in 14. decembra 93 izgrednikov in da so po ponovnih svarilih "organi" uvedli red "s prisilo", kar se pravi s pendreki. Pri tem jih je skupilo tudi nekaj radovednežev in oblasti so opozorile občane, naj ob takih prilikah ne prodajajo zija. Demonstrantov naj bi bilo po uradnih sporočilih le okrog 400. Študentskim voditeljem, ki jih je bilo v priporu v Zagrebu 21, se je 17. decembra pridružilo še 7 tovarišev, ki so jih aretirali ob raciji v študentskem domu 'Nina Maraković'. Tam naj bi odkrili tudi nekaj revolverjev.

"Strašno me je prizadelo, ker so v Zagrebu študentje napravili takšen hrup, tisto stavko," je tarnal Tito na seji

na seji predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije 18. decembra. "V Zagrebu je demonstriralo nekaj sto ljudi. To je ta 'množica'. Toda mnogi od teh ljudi niso študentje, marveč so jih pripeljali od drugod. V domu 'Nina Maraković' so živeli ilegalno. Tam so jih zdaj pobrali in aretirali. Nekateri so imeli revolverje, drugi bokserje itd. To je bilo pripeljano od zunaj, da bi bilo udarna sila, če bi prišlo do zmede. Sreča je v tem, da pri teh demonstracijah ni prišlo do streljanja. Če bi, recimo, bil ubit kak mladičnik, kak študent ali demonstrant, potlej bi na veliko završalo med malomeščani, pa tudi zunaj bi vršalo... Vidim, da v nekaterih zahodnih državah, npr. v ZR Nemčiji, Italiji in Franciji, nekaterim ni všeč, ker je policija odločno ukrepala. Pravijo, da je to surovo. Nekateri so že začeli stokati in tarnati, ker jim je bilo bolj po godu tisto, kar se je prej pletlo po Hrvatskem. Enako pa bi se pletlo tudi v vsej Jugoslaviji. Nekega dne pa bi se utegnilo zgoditi, da bi prišlo do poloma in do razpade te naše skupnosti, ki smo jo ustvarili s krvjo. Kaže, da bi jim bilo to bolj všeč, pa so bili prej zato v tisku bolj ali manj lojalni."

Tito je predsedstvu sindikatov povedal, da ga je zelo prizadelo preštevanje po tovarnah, koliko je kje Srbov in Hrvatov. Sindikati se temu niso dovolj uprli. "To so bile zelo nevarne reči. Če ne bi šli zdaj v boj in to preprečili - čeprav to še ni končano in bomo imeli še mnogo dela - bi morda čez šest mesecev prišlo tudi do streljanja, do državljanske vojne. Vi pa veste, kaj bi to pomenilo. Mar bi mogli dovoliti, ali bi mogel jaz dovoliti kot državni poglavar in predsednik ZKJ, da bi kdo drug prišel k nam delat red in mir? Povedal sem, da tega ne bi nikoli dovolil, da bom raje uporabil skrajna sredstva. Vi pa veste, katera skrajna sredstva so to," je dejal Tito.

ČISTKA

Med tem je bila velika čistka na Hrvaškem v polnem zagonu. 15. decembra je odstopil Ivan Šibl kot predsednik Zveze borcev Hrvatske. Mož je narodni heroj, kot skojevec se je udeleževal akcij proti Nemcem in ustašem med vojno v Zagrebu, zdaj so ga pa obdolžili spogledovanja z nacionalizmom in šovinizmom. Na debelo so odstopali krajevni sekretarji in predsedniki občinskih konferenc ZK. Ker je Tito predsedstvu sindikatov povedal, da je v Matici Hrvatski preveč tistih, ki niso za socializem, in da morajo zato komunisti stopiti iz Matice, je Matici odklenkalo. Odbori podružnic so odstopali in izjavljali, da je s tem konec delovanja Matice v njihovem kraju. Upravni odbor je odstopil in za božič odločil, da HRVATSKI TJEDNIK preneha izhajati. S tem je z zamudo priznal dejansko stanje, ker je bila zadnja številka pripravljena za tisk 9. decembra, pa je tiskarji niso hoteli natisniti. Ne čisto nepričakovano je 22. decembra odstopil predsednik hrvaške vlade Dragutin Haramija, ker se je "v vladi in na terenu omajalo zaupanje vame," kot je izjavil. Namesto njega so 28. decembra izvolili dr. Iva Perišina, dotedanjega guvernerja Narodne banke.

Za božič v Zagrebu ni bilo polnočnic. Nadškof Franjo Kuharić je svetoval mestnim župnikom, naj imajo slovesne maše na sveti večer v zgodnjih večernih urah.

Kljub temu nasvetu so v nekaterih predmestnih župnijah imeli polnočnice, ki so bile zelo dobro obiskane. Nadškof se je bal neredov, ki bi se utegnili pripetiti in spraviti Cerkev v slabo luč.

V pogovoru z ljubljanskim političnim aktivom 20. decembra je Edvard Kardelj dejal: "Res je, pri nas ne poznamo stalinističnih čistk in tudi naš sedanji boj se ne sme spremeniti v preganjanje ljudi. Borimo se proti določenim idejnim in političnim tendencam v družbi in še posebej v ZK in proti določeni konkretni politiki, ki nas je gnala v poraz. Sleherni komunist potemtakem prevzema nase odgovornost za svoj odnos do takšne politike in takšnih tendenc. Na Hrvaškem je vrsta vodilnih komunistov prevzela nase takšno odgovornost ter odstopila s svojih položajev. Marsikateri med njimi je v preteklosti resno prispeval k stvari naše revolucije in ZK zato ne sme nikakor dovoliti, da bi se sedanje idejno in politično razčiščevanje spremenilo v poniževanje ljudi, v lov na čarovnice."

Kardelj je sicer na dolgo poudarjal, da se mora ZK "osvoboditi od tistih ideoloških in političnih pritiskov in tendenc v lastnih vrstah, ki jo potiskajo na pot, katera je ne vodi k (njenim) ciljem." Zdelo se mu je očitno, da "socialistične sile jugoslovanske skupnosti narodov ne morejo dovoliti, da bi kakršenkoli nacionalistični politikant ali pustolovec ali ambiciozni karierist spodkopaval enotnost (Jugoslavije) s sejanjem mržnje med narodi Jugoslavije." Spraševal se je, "kdo bi ostal zmagovalc v naši deželi, če bi oportunistom, nacionalistom in nosilcem ideološke zmede dejansko uspelo privedi družbo na rob politične krize". Odgovarjal je, da "samo birokratsko tehnokratski despotizem oziroma državno lastniški konzervativizem, bodisi z lastno močjo, bodisi s pomočjo od zunaj." Tega "progressivne sile socialističnega samoupravljanja in demokracije" ne bodo dovolile, je dejal Kardelj.

Sile, ki so na oblasti v Jugoslaviji, so kljub Kardeljevim pomirljivim besedam vneto preganjale ljudi. Po hrvaških občinah so odstavljali funkcionarje in izključevali komuniste. Med žrtvami je bila direktorica dubrovniškega poletnega festivala, ugledne mednarodne umetniške prireditve. Očitali so ji nacionalizem. V začetku januarja so se slišale zahteve "s terena", naj odstavljene voditelje pokličejo tudi na kazensko odgovornost.

Zgodaj zjutraj 5. januarja je v prostorih zagrebske BORBE eksplodiralo razstrelivo, nastavljen v paketu, ki je bil naslovljen na uredništvo. Ubilo je 65-letnega kurirja Ivana Gluića, očeta petih otrok, ki je kot vsako jutro pobral pošiljke na pošti in železniški postaji, jih prinesel v pisarno in jih tam odmotaval.

VOJAKI KORENJAKI

Na predvečer Dneva armije je 21. decembra zvezni sekretar za narodno obrambo gen. armije Nikola Ljubičić priredil v Titovo čast večerju v armijskem domu v Sarajevu. Tito je v zdravici dejal, da nikoli ni mislil, da bo sovražnik po tridesetih letih spet začel dvigati glavo. Seveda ta sovražnik ne more preorečiti razvoja in uničiti revoluci-

je, "lahko pa nas pri tem ovira," je rekel Tito. Narodno vprašanje so rešili že leta 1937 in v revoluciji in zaradi prelite krvi je mislil, da se ne bo več pojavilo. Izkazalo pa se je, da so podcenjevali razrednega sovražnika, "Bili smo v zmoti."

"Veroval sem in verujem še danes - bodite prepričani, da je to moja globoka vera - da je ZKJ edina sila, ki našo revolucijo, naš socialistični razvoj pripelje do cilja. Pred leti so bili poskusi, nekaj zaradi neumnosti, nekaj zaradi preslabega poznavanja zgodovinskega razvoja, da bi Zvezo komunistov potisnili precej ob stran ter da bi vse šlo naprej z nekim svojim tokom, po neki demokratični poti ter da se bodo tako vse stvari rešile, kot bi si želeli. Toda izkazalo se je, da vprašanj, ki zadevajo notranji razvoj in medsebojne stike, ni mogoče rešiti samo po tej demokratični poti," je rekel Tito.

Poglavitna naloga armade med vojno je bila, da se bori za osvoboditev države, po vojni pa, da postane "močan dejavnik obrambe dediščine", ki so jo izbojevali v revoluciji. Zdaj ko se je spet pojavil razredni sovražnik ne samo na Hrvaškem ampak po vseh republikah, "naloga naše armade ni le v tem, da brani ozemeljsko celovitost naše države. Dolžna je braniti naš socializem, kadar bomo videli, da je v nevarnosti in da ga z drugimi sredstvi ni mogoče ubraniti. To je armada socialistične družbe. Tako je treba vzgajati njene pripadnike," je dejal Tito.

Delavski razred je dovolj prebujen, da bo znal braniti socialistični sistem. Na žalost pa je mladina prepuščena drugim, "da se smukajo okrog nje in jo jemljejo v svoje vartstvo". Posvetiti ji bo treba več pozornosti. In spet se je Tito povrnil na sovražnika in kontrarevolucijo. "Na površje sili to, kar je tlelo pod pepelom. To se pravi, da je razredni sovražnik vseh branž zelo spretno in premišljeno delal, kajpada z zunanjo pomočjo, da bi nas nekega dne spodkopal." Zato je treba seči po revolucionarnih sredstvih. "In ne bomo se bali nobenih sredstev, da ga uničimo, pa ne, da mu pustimo, da se spet skrije pod pepel in čez nekaj let, kot prerokujejo nekateri zunaj, pride spet na dan, denimo takrat, ko jaz pojdem," je dejal Tito v zdravici.

Naslednjega dne, 22. decembra je Tito govoril na svečanosti v Rudu, malem bosanskem mestecu, kjer so pred 30 leti ustanovili prvo proletarsko brigado. Dejalo je, da je "velika neumnost" govoriti o tem, da bo Jugoslavija razpadla. Delavski razred je močan, Zveza komunistov je trdna. Tito je bil hudo ogorčen, "ker so v nekaterih naših kulturnih in znanstvenih ustanovah, na univerzah in celo med mlajšo generacijo taki, ki podcenjujejo pridobitve naše revolucije in pozabljajo nanje". Revolucija je omogočila konec bratomorilskemu boju in prispevala k velikemu napredku v deželi. Zdaj pa se je spet pojavil razredni sovražnik in posebno na Hrvaškem pokazal svoje zobe. Izrabil je "vrzeli v naših zakonih" in mahnil naravnost proti ustavnim določbam in zakonom. "Organi za pregon" in pravosodne ustanove so precej "razvodenele". Tito je zagrozil, da bo treba napraviti red. Prečistiti bo treba vrste ZK. Toda armada je trdna

in ima nalogo, "da brani pridobitve naše revolucije znotraj dežele, če bo treba... To naj vedo vsi," je pribil Tito.

Tito je tudi zagrozil z ukrepi proti bogatenju in dejal, da bodo rabili "železno metlo", da to počistijo. Obljubil je več ideološke in marksistične vzgoje. Grozil je univerzitetnim predavateljem, ki silijo na zahod, ki odhajajo tja in tudi tam predavajo. Tudi to bo treba prečesati. Potreben je kristalno čist program boja proti razrednemu sovražniku in treba se je "neusmiljeno bojevati" proti vsem nasprotnikom socialistične družbe, je rekel Tito v Rudu.

Vladimir Bakarić je povedal dopisniku FRANKFURTER RUNDSCHAU, da je prišlo do konflikta v hrvaškem partij-

skem vodstvu že pred meseci in da je dozorel, ko je bil Tito v Ameriki (v Združenih državah od 27. oktobra do 2. novembra in potem v Kanadi do 7. novembra 1971.) Ko se je Tito vrnil, je dejal, da bo sam uredil zadevo. FRANKFURTER RUNDSCHAU je objavil poročilo 17. decembra. Bakarić je dopisniku rekel, da bi armada, v kateri je 70% oficirjev Srbov, "lahko povzročila politične neprilike, toda danes se ne poteguje za oblast... Kakršenkoli poskus armade, da pride na oblast, bi povzročil državljansko vojno," je rekel Bakarić. "Armada ni za to, da bi vzdrževala red v deželi; njena edina naloga je braniti jugoslovanske meje pred zunanjim sovražnikom," navaja frankfurtski časopis Bakarića.

Ali bo Jugoslavija obstala ?

(Vodilni ameriški dnevnik so obširno poročali o čistki na Hrvaškem. Napisali so tudi uvodnike, ki so izrazili zaskrbljenost nad bodočnostjo Jugoslavije. K uvodnikoma v največjem washingtonskem dnevniku THE WASHINGTON POST in v prestolniškem večerniku THE EVENING STAR je prof. Ciril Žebot napisal komentar, katerega sta oba lista objavila. V naslednjem objavljamo prevod iz komentarja v POSTu. Ur.)

WASHINGTON POST je v uvodniku 23. decembra komentiral najnovejšo čistko v samem vodstvu republike Hrvatske ter množične aretacije tam in izrazil zaskrbljenost nad prihodnostjo Jugoslavije. Toda težave v Jugoslaviji so globlje kot jih je videti na površju - zato nekaj besed v pojasnilo:

Jugoslavija je nastala po prvi svetovni vojni kot zveza nekdanje kraljevine Srbije ter srbskih, hrvatskih in slovenskih pokrajin propadlega habsburškega cesarstva. Srbija je izkoristila svoj medvojni mednarodni položaj kot članica zmagovitih zaveznikov ter je vsisila novemu 'Kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev' svojo lastno srbsko dinastijo, vojsko in prestolico. Celih 50 let je bila ta več-narodnostna država izpostavljena centralistični vladavini iz Beograda.

Ko so po koncu druge svetovne vojne komunisti prevzeli oblast v Jugoslaviji, so spremenili obliko toda ne bistva zakoreninjenega srbskega centralizma. Šele po padcu šefa tajne policije in partije Aleksandra Rankovića leta 1966 se je začela postopna reorganizacija komunistične partije in vlade Jugoslavije. Minulo poletje so sprejeli 22 ustavnih amandmajev, ki so imeli namen podeliti polno avtonomijo šestim jugoslovanskim republikam z izjemo državne obrambe, zunanje politike in bistvenih pogojev, potrebnih za skupno tržišče. V skladu s temi spremembami zdaj krčijo obseg zvezne vlade ter je preosnavljajo na podlagi enakopravnega predstavnštva vseh republik. Eden od ustavnih amandmajev predvideva soglasje med republikami v pogledu važnih zveznih sklepov.

Za državo s komunističnim sistemom je to videti kot stopnja politične decentralizacije brez primere. Toda v resnici obstojajo tri velike luknje v strukturi: 1. vojska je še vedno v rokah Beograda in obvladovana od Srbov. 2. Partijski prezidij v Beogradu še vedno izvaja oblast nad partijskimi organizacijami v republikah po tradicionalnem centralističnem vzorcu (primer za to je sedanja čistka partije na Hrvaškem). In 3. sedež zvezne vlade je še vedno v Beogradu, ki je obenem politično, kulturno in gospodarsko središče republike Srbije.

Nikjer v Jugoslaviji si ne delajo o tem nikakih utvar ter so prepričani, da morejo ti ostanki jedra centralistične preteklosti države ob vsakem času razveljaviti najnovejše decentralistične reforme. In tako niso izkoreninili globoko

zasidranega nezaupanja, ki je rastle v državi tekom 50 let centralistične nadvlade iz Beograda; nasprotno, nezaupanje še narašča zaradi bojazni, kaj se utegne zgoditi po Titovi smrti. Sedanje zatiralne akcije v Hrvatski, ki vzbujajo zle slutnje o podobnih ukrepih v drugih republikah, to bojazen še bolj krepijo.

Samo pristna avtonomija in enakopravnost šestih republik moreta pomiriti to bojazen in preprečiti tujo intervencijo (razen sovjetske invazije, ki pa ni verjetna). Za tako zvezo republik, ki bi jamčila življenje Jugoslavije, je treba zamašiti tri vrzeli v novi zvezni strukturi. Zvezni partijski prezidij ne sme več narekovati republikam; vojsko je treba reorganizirati in jo koordinirati na osnovi med-republiške enakosti; sedež zvezne vlade je treba premestiti iz narodne prestolnice Srbije v kako mesto v republici Bosni (morda Banja Luka ali Jajce), ki ima centralno zemljepisno lego in je večnarodnostna in kjer ne bo gospodovskih pritiskov kakršni so značilni za Beograd.

Če hoče Jugoslavija zrahljati napetosti, ki so zgoščene v njeni notranjosti in preživeti morebitne nevarnosti, ki pretijo po Titovi smrti iz tujine, potem mora dopolniti svojo zvezni preosnovo. Samo tako bo trdno stala na temeljih skupnih koristi, dogovorjenih med njenimi raznolikimi republikami. Spričo kritičnega geopolitičnega položaja Jugoslavije v kočljivem ravnovesju med Vzhodom in Zahodom, je taka pristna zveza njenih šestih republik tudi v korist evropske varnosti in miru na svetu.

CIRIL ŽEBOT

(List je pripomnil, da je pisec članka profesor za gospodarske vede na Georgetown univerzi in avtor knjige 'Slovenija včeraj, danes in jutri'.)

• Položaj člana predsedstva SFRJ, ki ga je doslej zavzemal Mika Tripalo, je dobil Mišković, šef vojaške obveščevalne službe v armiji, ki je bil takoj po Brežnjevem obisku lani postavljen za osebnega svetovalca predsednika republike v pogledu državne varnosti.

SPREJEM V RIMU

Od političnega sodelavca

En dan manj nego leto dni je morala delegacija Slovencev v Italiji čakati, da jo je sprejel italijanski ministerski predsednik Colombo. S spomenico od 3. decembra 1970 so predsedniku vlade Slovenci postavili zahtevo po globalnem zaščitnem zakonu - nič več in nič manj. Po odlaganju obiska je končno g. Colombo delegacijo sprejel in poslušal njena izvajanja. Odposlanstvo je vodil državni poslanec Albin Škerk, člani pa so bili gg. Jože Jarc, Dušan Lovriha, Miroslav Pahor, Klavdij Palčič, dr. Damijan Paulin, Izidor Predan, Boris Race, dr. Avgust Sfiligoj, dr. Drago Štoka in Marko Waltritsch.

V uradnem komunikeju je bilo rečeno:

"Predsednik ministrskega sveta poslanec Colombo je popoldne sprejel v palači Chigi zastopstvo podpisnikov vloge, ki zadeva vprašanje slovenske jezikovne manjšine. Med prisrčnim srečanjem so imeli člani odposlanstva priložnost obširno prikazati svoje stališče v teh vprašanjih. Predsednik ministrskega sveta je nato pojasnil gledišča vladne dejavnosti o zadevah, ki so bile predmet pogovora. Prisoten je bil vladni komisar pri deželi Furlanija-Julijska krajina prefekt Abbrescia."

To je bilo vse, kar so izjavili uradno Italijani. Ni bilo niti fotografiranja in tudi televizija ni bila navzoča.

NASPROTNA MNENJA SLOVENCEV

Bilo je čutiti, da so Slovenci pričakovali nekaj več kot pa so dobili ob obisku. To je bilo moč videti iz pisanja slovenskega tiska na Primorskem, četudi so se nekateri trudili, da bi dali videza upanjem in nejasnim obljubam.

Gotovo je bil uspeh že samo dejstvo, da so se prvič sestali predstavniki domala vseh političnih nazorov in vložili spomenico leta 1970. Drugi uspeh je gotovo tudi to, da je predsednik vlade delegacijo sploh sprejel, k čemur je gotovo pripomoglo prvo dejstvo.

Iz izjave "podpisnikov pisma" od 3. decembra 1970, ki so ga objavili 11. decembra 1971 pa je videti, da razen nekaterih ne tako velikih konkretnih zagotovil predsednik vlade ni storil prav nobenega koraka, da bi vezal rimsko vlado na sprejem kakšnega širokega zakona, ki bi v celoti zaščitil slovensko narodno manjšino. Podpisniki so sicer bili mnenja, da nekaterih pavšalnih obljub predsednika vlade ne bo moč uresničiti, ako do takega zakona ne pride, vendar pa je dvomljivo vsaj, če je tako sklepanje umestno. Kar hočejo in kar imajo pravico zahtevati Slovenci je zaščita, kakršne so deležni prebivalci doline Aosta in Nemci na Tirolskem - in tega nihče ni obljubil. Tako kaže, da je bolj verjetno, da se bodo posamezni problemi reševali posamič v okviru gotovih zakonov, kar je sicer boljše kot nič, toda to bo vzelo časa in bo podvrženo brez dvoma kakšnemu političnemu barantanju, kjer utegnejo Slovenci prej doseči manj kot več. Vtis imam, da so nekako to imeli v mislih podpisniki izjave 11. decembra lani, ko so dejali "... ne odklanjamo uveljavljanja po-

sameznih manjšinskih pravic, ki jih bodo vsebovali posamezni zakoni, ki bodo sprejeti v najbližji bodočnosti, smo pa odločno proti temu, da bi tak fragmentaren način razreševanja naših potreb postal sistem."

Tržaška DEMOKRACIJA je objavila dvoje nasprotnih si mnenj. Prvo je od dr. A. Sfiligoja, ki je bil v delegaciji v Rimu. Po njegovem mnenju je premier zavrnil vsako obliko raznarodovanja in podčrtal, da obstoja za vse manjšine načelo zaščite, kot ga predvideva ustava, pri tem pa pripomnil, da obstojajo tudi različne okoliščine, ki narekujejo različne načine izvajanja tega načela. G. Colombo je dejal, da obstojajo o Slovencih v Benečiji nasprotna mnenja. Dr. Sfiligoju se zdi poglavitno važno, da je tudi slovenska manjšina deležna vladne pozornosti in da bodo stiri točke, o katerih je bilo nekako govora izpolnjene: načelo zaščite vseh jezikovnih manjšin po ustavnem ukazu; uveljavitev slovenščine v kazenskih postopkih na sodniji; priznanje važnosti kulturne dejavnosti slov. manjšine in obljuba podpore in pomoči za njen še večji razmah, ter sprejem šolskega dopolnilnega zakona.

B. A. (kar naj bi predvidoma bil dr. Branko Agneletto) je drugega mnenja: Rimski obisk ni prinesel zagotovila o globalni zaščiti, ampak je potrdil, da namerava vlada reševati probleme posamič: malo danes, malo jutri, dosti nikdar.

S tem se Slovenci ne morejo strinjati in imajo dovolj vsakdanjega moledovanja, ki le zastruplja odnose. Prišel je čas, ko se moramo vprašati ali nam vsa naša dobra volja kaj koristi, ali ne dajemo prav s tem nekaterim razloga, da nam nič ne dajo, češ saj nas je itak malo in še ti smo - demokrati. Slovenci nočemo biti nekaka nepriznana skupnost ampak hočemo globalno, skupno in naenkratno priznanje naših pravic. Na Rimu je, da izbere pot, po kateri bomo Slovenci morali hoditi, opozarja dr. Agneletto.

Zelo kritična je tudi Slovenska levica, kot je razvidno iz njenega drugega odprtega pisma od 28. decembra lani. Predvsem Levica izjavlja, da obžaluje, da njenega predstavnika ni bilo v delegaciji in obsoja sestavo, način razgovorov, ozkost mišljenja in zaplankanost ljudi, katerim so bolj pri srcu koristi stranke, ki jim pripadajo, kot pa skupne slovenske koristi.

Levica je mnenja, da je vse skupaj izpadlo bolj kot privatna zadeva, saj se premier ni hotel fotografirati in velik del laškega tiska je o sprejemu molčal. SL ponovno poudarja, da bi zahteve slovenskih predstavnikov imele drugačen odmev, ko bi vsi slovenski svetovalci, ki sodelujejo v sredinsko-levičarski koaliciji, odrekli sodelovanje vsakikrat, ko je oblast gluha za upravičene slovenske zahteve.

V zvezi s tem je zelo zanimivo poročilo v beograjskem NINu, ki ga izdaja POLITIKA: dopisnik Mihovilović je mnenja, da so bile Colombove izjave nejasne, obljube samo splošne narave, ne pa konkretne, in da nameravajo Slovenci zdaj poskusiti, da pridejo v stik z načelniki italijanskih parlamentarnih skupin, (poroča trž. 'Gospodarstvo')

KULTURA IN OMIKA

ENA PLAT...

Slovenski sindikati in slovenska Socialistična zveza so se sredi decembra sestali, da bi sejali o Slovincih v tujini oziroma o "problematiki zaposlovanja v tujini". Na tem sestanku je predsednik Zveze Janez Vipotnik direktno odgovarjal na kritiko domačih oblasti, češ da niso ničesar storile za zdomce. Omenil je vrsto pogodb o zaposlovanju, o socialni varnosti, o zavarovanju za primer nezaposlenosti in ostalih. Menil je, da so dobro poskrbeli za socialno plat zdomcev, da pa se najtežji problemi šele pojavljajo zdaj. Eden od njih je vprašanje raznarodovanja: zdomci se vtaplja v tuji, pretežno nemški jezikovni prostor, v precejšnji meri pa jih od slovenske besede odteguje tudi tamkajšnje jugoslovansko okolje. V tej zvezi je podkonzul iz Stuttgarta, Matjaž Jančar, navedel, da kar tretjina naših otrok, ki so jih sicer starši prijaviли za slovenski dopolnilni pouk, ne zna več govoriti slovenski. "Za reševanje teh vprašanj je zadnji čas", je rekel Jančar. Vida Tomšič je opozorila na nujnost, da bi vsem zveznim uslužbencem, ki delujejo v konzularni službi, morali predpisati poznanje jugoslovanskih jezikov. Saj so zvezni in ne republiški 'delavci', je dejala. Predstavniki zveznega tajništva za zunanje zadeve, Miha Jurman, je navedel, da je zvezna vlada že pred dvema letoma sklenila odpreti informativni center za naše delavce v Stuttgartu, da pa se še do danes republike niso mogle sporazumeti, kdo bi bil šef centra...

IN DRUGA PLAT

"Te dni smo v Trstu pokopali našo rojakinjo Katjo Berginčevno, zavedno slovensko ženo, aktivistko in partizansko učiteljico odn. nadzornico. K pogrebu je prihitelo mnogo naših ljudi. Osupnili pa smo, ko smo med mnogimi venci videli enega z napisom 'Piu sinceri condoglianze - Colletivo Albergo Turist Lubiana'.

Menimo, da ne zahtevamo preveč, če pričakujemo, da se bodo matični Slovenci pogovarjali z zamejskimi rojaki - živimi in mrtvimi - v materinščini.

Drago Pahor, Trst, Ul. Učekar 4
(pismo ljubljanskemu DELU 7. decembra 1971.)

ODPIRANJE NA ZAHOD

Tik pred božičem se je sestala komisija Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije za kulturne zadeve, da bi razpravljala o "kulturi v mednarodnih odnosih". Pred seboj je imela 'teze' o aktiviranju odnosov med republikami, ker se Slovenci "bolj odpirajo proti Zahodu". Slovenski založniki so namreč izdali kakih 100 romanov, med katerimi ni niti enega "južnoslovanskega" (ne 'jugoslovanskega') dela, čeprav bi marsikatero delo - po mnenju komisije - lahko zamenjalo katerega teh 100 romanov.

Založba MLADINSKA KNJIGA v Ljubljani je izdala Evropski umetnostnozgodovinski leksikon, ki je v celoti delo slovenskega umetnostnega zgodovinarja Luca Menašerja in predstavlja priročnik likovne umetnosti Zapada. Knjiga ima 2400 strani in več kot 9000 gesel, ki dajejo vpogled v tako rekoč vse najpomembnejše razsežnosti umetnostne problematike Evrope vse do današnjih dni. Poseben poudarek je na domači slovenski umetnosti. Zunanjeevropska problematika je prikazana zlasti v svojih zvezah z zadonoevropsko enotnostjo. Knjigo so izdali v 2500 izvodih in ji je cena 450 din. Po nedavni devalvaciji je to okrog deset funtov šterlingov.

Raziskovalna skupnost Slovenije je v sodelovanju z drugimi znanstvenimi inštitucijami Slovenije začela izdajati informativni bilten RAZISKOVALEC, ki naj bi predvidoma izšel desetkrat na leto. Glavni in odgovorni urednik lista je dr. Avguštin Lah.

IDEALISTI NA ODRU

"Eksploatacija naših ljudi je neverjetna", je izjavil ravnatelj ljubljanskega Mladinskega gledališča Dušan Mlakar. Lansko leto je gledališče uprizorilo 173 predstav (4 nove premiere), od tega 79 na gostovanjih in 94 v ljubljanski matični hiši v Pionirskem domu. Predstave je obiskalo okrog 75.000 gledalcev. Subvencija pa, ki jo je gledališče prejelo iz skladov ljubljanskega mestnega sveta, je znašala nekaj nad 77 milijonov starih dinarjev. Zato je bila oprema predstav temu primerno neustrezna. Ansambl šteje 11 igralcev in 6 tehničnih sodelavcev. Za normalno delo bi gledališče potrebovalo vsaj 167 milijonov starih dinarjev, kar je dvakrat več kot lani. Njegovi člani so izredno požrtvovalni in idealisti, saj prejema samo 60% plače po 'samoupravnem sporazumu', in postavlja se vprašanje, ali lahko Mladinsko gledališče - katerega ljudje očividno želijo in podpirajo - še nadaljuje s svojim delom v takih pogojih.

Decembra meseca je na Japonskem gostoval Slovenski oktet iz Ljubljane.

SLOVENSKO TISKARSTVO

Sodeč po pisanju v slovenskem časopisju se utegne zgoditi, da bo slejkoprej prenehalo delovati kakih 200 privatnih tiskarskih podjetij v Sloveniji, ker jim lahko oblasti stopijo na prste, češ da so prekoračila delokrog dejavnosti. Striktno vzeto po zakonu taka podjetja sploh niso mogoča, toda ker občine prejema davek od takih podjetij, pogledajo skozi prste in že najdejo kako luknjo, da dovoljenje smukne skozi. Stvar je bila prijavljena že večkrat na različnih stopnjah oblasti, toda doslej brez uspeha, kar daje slutiti, da mora ta praksa imeti neke močno podpore ali pa gre za izreden primer korupcije. Čeprav je več kot gotovo, da si taka mala podjetja sploh ne morejo misliti, da bi pričela s kakšnim političnim tiskanjem, saj bi to bilo sila riskantno, se že čuje postavljanje vprašanja na nove osnove - (pod vplivi hrvaških dogodkov?) - češ da bi privatne tiskarne 'lahko postale orodje v rokah sovražne propagandne dejavnosti', kot berem v DELU 4. decembra.

SPECTATOR

Od meseca do meseca:

POPIT PROTI SPRAVI

V razpravi o 21. seji predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije na seji CK ZK Slovenije 15. decembra je predsednik France Popit povedal nekaj starih o odločnejšem boju proti nacionalizmu in skrbeh, ki so jih hrvaške zadeve povzročale v Sloveniji. Dodal je:

"Za nas je pomembna naša izkušnja, saj so tudi pri nas bili poskusi razvrednotenja revolucije in njenih pridobitev. Poleg nacionalizma smo se spopadali s težnjami, da se zmanjša budnost in revolucionarna ostrina komunistov. Z omalovaževanjem razredne politike so nam vsiljevali nacionalizem v raznih inačicah. Naj omenim Žebotovo teorijo 'nacionalne sprave', čeprav je zaradi naše odločne intervencije propadla. Očitno je, da so nacionalisti v Jugoslaviji dovtetni za sumljivo zavezništvo s prozahodno usmerjeno politično emigracijo, ki naj bi jo z geslom o politični spravi pripeljali nazaj v Jugoslavijo. Ker ni uspelo v Sloveniji, je do neke mere uspelo nacionalistom na Hrvaškem, ki so navezovali stike s politično emigracijo in jo skušali legalizirati tudi doma... Čeprav smo pri nas na Slovenskem v pravem času razkrinkali takšne težnje, pa to ne pomeni, da se ne bodo kdaj kasneje spet ponovile v takšni ali drugačni preobleki, enkrat kot poskus 'nacionalne sprave', drugič pod geslom 'pozabimo na preteklost' ali kot zahteva po opravičevanju oportunistična posameznikov v preteklosti itd. Kot komunisti ne smemo podcenjevati, da se za vsem tem skrivajo tudi težnje za oživiljanjem klerikalizma na Slovenskem," je dejal Popit.

TITO O ZUNANJI POLITIKI

Pred poslanci vseh petih zborov zvezne skupščine je Tito 16. decembra govoril o zunanji politiki. "Najprej se ne morem izogniti omembi hudega in tragičnega dogodka, ki je vznemiril ves svet - oboroženega spopada na indijskem polotoku," je rekel Tito. "Nam je pri tem posebno hudo, ker gre za državi, s katerima imamo prijateljske stike in katerih narodom bi bil po dolgotrajnem kolonialnem gospodovanju tako zelo potreben mir, da bi lahko reševali težka vprašanja gospodarskega in družbenega razvoja." Kasneje je dodal, da bi se vojna med Pakistanom in Indijo morala končati. "Problemi v odnosih med državama, pa naj bodo še tako veliki in zapleteni, se ne smejo reševati s silo in orožjem." Zato je Jugoslavija glasovala za resolucijo generalne skupščine Združenih narodov. "Prav tako smo prepričani, da je nesprijemljiv indiferenten odnos mednarodne skupnosti do položaja in teženj ljudstva vzhodnega Pakistana." Tistega dne, ko je Tito to govoril, se je pakistanska vojska že vdala. Sicer pa je Tito na dolgo govoril o svojih potovanjih in pogovorih s svetovnimi državniki, vendar pa ni povedal nič novega.

SLOVENSKA USTAVA

Republiški zbor slovenske skupščine je 27. decembra razglasil dopolnitev ustave Socialistične republike Slove-

nije. Vseh dopolnil je 29, od 25. do 53. amandmaja. "Predloženi amandmaji izražajo nadaljnjo stopnjo graditve slovenske države v okviru socialistične Jugoslavije," je dejal predsednik skupščine Sergej Kraigher, ko je pred tem razlagal dopolnila. Ustava uveljavlja Slovenijo v sestavi SFR Jugoslavije "kot sodobno izoblikovano suvereno državo z vsemi atributi suverenosti ter značilnostmi in odgovornostmi socialistične samoupravne demokratske družbe." Ima pravo razredno vsebino, določa vlogo Socialistične zveze delovnega ljudstva, ureja družbeno-ekonomske odnose, družbeno planiranje, vlogo in odgovornost sindikatov, varstvo okolja, stanovanjsko politiko, položaj kmetov, politiko do nerazviti območij, pomen dogovarjanja in sporazumevanja na samoupravni podlagi, ter razširjuje odločanje v občinah.

SPET DOLI Z DINARJEM

Razplet svetovne denarne krize je jugoslovanska vlada izkoristila za novo razvrednotenje dinarja. Podpredsednik Jakov Sirotković je naznanil v skupščini 21. decembra, da je novi kurz 17 dinarjev za \$1 namesto prejšnjih 15 dinarjev. Ker se je bila tudi vrednost dolarja zmanjšala v primeri z vodilnimi valutami, je dinar v primeri s temi še bolj padel, tako da so bili novi tečaji:

\$1 US	17 din	100 Lit	3 din
100 DM	527 din	100 Sch.	74 din
£1	44 din	100 Fr	332 din
	100 Švedskih kron		353 din

NOV DEVIZNI REŽIM

Po dogovoru med republikami in v koordinacijski komisiji 27. decembra so pohiteli z naznanitvijo novega deviznega in zunanjetrgovinskega režima, čeprav bo trajalo še precej časa, predno bo novi sistem uzakonjen. Kot je znano, so se Hrvatje upirali staremu režimu, po katerem so izvozna podjetja pridržala le nekaj odstotkov zasluženih deviz, odstotki pa so bili različni po strokah in po naklonjenosti zvezne uprave. Po novem bo retencijska kvota (t. j. delež pridržanih deviz, po slovensko) za vse izvoznike 20%, a za turistična podjetja (ki jih je na Hrvaškem veliko) bo 45%. Uvedli bodo tudi devizno tržišče med bankami, medtem ko sama podjetja ne bodo smela prekupčevati z devizami niti jih ne bodo smela odstopati drugim podjetjem. To devizno tržišče bo prva stopnja h konvertibilnosti dinarja, pravijo. Narodna banka bo posredovala le, kadar bo tečaj dinarja nihal več kot 5% nad ali pdo pariteto, toda za tako široko nihanje bo najprej potrebno soglasje Mednarodnega denarnega fonda.

SPET 'TRIBUNA'

Okrožni javni tožilec v Ljubljani je 27. decembra začasno prepovedal razširjanje in razmnoževanje 9. štev. študentskega lista TRIBUNA od 24. decembra zaradi prispevka A. Franka pod naslovom "Univerzitetni komite med CK in študentsko levico ter pojavi slovenskega neostalinizma", ki da prinaša krive in razburljive trditve, ki povzročajo vznemirjenje med ljudmi". Po tožilčevem mnenju so razburljive trditve, ki povzročajo tako vznemirjenje, da univerzitetni komite (UK) Zveze komunistov doživlja poskuse ekskomunikacije s strani Centralnega komiteta ZK, vrhov

Socialistične zveze in nekaterih občinskih komitejev ZKS; da Univerzitetni komite taktizira proti študentski levici na eni strani in proti Centralnemu komiteju na drugi, ker zbira politične točke v neenakopravni borbi s Centralnim komitejem in "ostalo politično reakcijo"; da v pritiskih in grožnjah Centralnega komiteja zaznavamo "ponovno aktivizacijo latentnega slovenskega neostalinizma"; in končno vprašanje, ali se spet vračamo v stare čase birokratizma in neomejenega monopola Zveze komunistov. TRIBUNA je bila natisnjena v 8500 izvodih in jih je približno 2000 prišlo med bralce še pred prepovedjo.

Senat okrožnega sodišča v Ljubljani je 29. decembra prepovedal razširjanje te številke TRIBUNE in odločil, da se vse izvode uniči. Predsednik sodišča dr. Živko Zobec je pojasnil, da "lahko vsakršno zatrjevanje, da se pri nas že pojavlja neostalinizem - upoštevajoč izkušnje, ki jih imajo ljudje s stalinizmom - pripelje do vznemirjenja med ljudmi."

MASTNA PROVIZIJA

Dva direktorja Jugoslovanske kmetijske banke, ene od velikih beograjskih bank, sta od 26. decembra v preiskovalnem zaporu zaradi suma, da sta zagrešila "kaznivo dejanje ropa". Pomočnik generalnega direktorja Milivoje Kojić in direktor direktcije sredstev Elazar Morić sta namreč podpisala menice, s katerimi je banka izplačala \$1,8 milijona dvema tujima posrednikoma, ki naj bi izposlovala pri pariški Banque d'Indochine posojilo \$30 milijonov. Banka posojila ni dobila, posredovalca pa sta si prisvojila provizijo. Zadevo bo obravnavalo razsojevalno sodišče v Parizu, a je malo verjetno, da bo denar banki vrnjen, ker sta si ga prilastila posrednika dvomljivega slovesa. Eden od njiju je Jugoslovan s poslovno tvrdko v Dusseldorfu v Z. Nemčiji.

ZAGREBSKE ARETACIJE

11. januarja so bile v Zagrebu aretirane sledeče osebnosti "na prošnjo" okrožnega javnega tožilca:

- Dr. Marko Veselica, r. 1936, docent na ekonomski fakulteti zagrebske univerze in član upravnega odbora Matice Hrvatske (MH)
- Dr. Franjo Tudićman, 1922, general JLA v pokoju in član upravnega odbora MH
- Dr. Šime Djodan, 1927, docent pravne fakultete, tajnik MH
- Ante Bušić-Bruno, 1929, že prej zaprt zaradi "sovražne propagande"
- Vlado Gotovac, r. 1930, član upr. odbora MH in gl. urednik 'Hrvatskog Tjednika', glasila MH
- Dr. Hrvoje Šošić, 1920, član upr. odbora MH, enako že prej zaprt zaradi "sovražnega delovanja"
- Zvonko Komarica, 1920, upokojenec in član upr. odbora MH
- Jože Ivičević-Bakulić, 1930, gl. tajnik MH in urednik 'Hrvatskog Tjednika'
- Ante Glibota, 1945, član uredništva 'Hrvatskog Gospodarskog Glasnika'
- Ante Bačić, 1926, član upr. odbora MH, že prej zaprt zaradi organiziranja 'proti ljudstvu in državi'
- Vlatko Pavletić, 1930, član upr. odbora MH

Predsednik okrožnega sodišča v Zagrebu Vjekoslav Vidović je izjavil časnikarjem, da so bile te osebe aretirane

na podlagi "upravičenega suma", da so v zadnjih 3 letih delovale s ciljem, da s silo in drugimi protiuustavnimi sredstvi spremenijo sedanji družbeni red in demokratični samoupravni socializem. Z raznimi nasilnimi in drugimi protiuustavnimi sredstvi so izpodkopavale sedanji federalni sistem v Jugoslaviji. Njihov namen je bil ločitev Hrvatske od federacije. Svoje delovanje so uskladile z delovanjem ustašev in drugih organizacij in vzpostavile stike s tujimi obveščevalnimi službami, katerih namen je ločitev Hrvatske od SFRJ, in spremeniti njen socialistični samoupravni sistem. Z vsem tem so se pregrešile zoper čl. 100 kazenskega zakona. Poleg tega so organizirale in sprožile splošno stavko hrvaških študentov, katero so želele spremeniti v splošno stavko vseh delovnih ljudi SR Hrvatske, da bi s tem paralizirale promet in gospodarstvo ter normalno življenje, kar naj bi predstavljalo uvod k nasilni spremembi obstoječega režima na Hrvatskem.

Republiški sekretar za notranje zadeve Hrvatske Paško Periša je 14. januarja izjavil v hrvaškem Saboru, da so doslej aretirali 112 oseb, od teh 42 v Zagrebu. V teku razprave je bilo slišati zahteve po aretaciji dr. Savke Dabčević-Kučarjeve, Mika Tripala in Pera Pirkerja, češ da so hoteli zamenjati sedanjega poveljnika zagrebskega vojaškega okrožja gen. Jovanića, ki je Srb, z gen. Jankom Bobetkom, ki je Hrvat in da so hoteli vključiti več Hrvatov v hrvaško policijo in Udbo, ki sta sedaj večinoma v srbskih rokah.

Kot poroča londonski DAILY TELEGRAPH, je prenehalo izhajati 20 kulturnih časopisov in univerzitetni bilten je bil prepovedan. Ena tretjina partijskih vodstev je odstopila ali pa je bila odstavljena. Cele partijske organizacije v Dalmaciji so na listi, da jih razpuste, ker se upirajo novi centralistični politiki.

NOVO HRVAŠKO VODSTVO

Novi predsednik hrvaške vlade namesto Dragutina Haramije je postal dr. Ivo Perišin, b. guverner Narodne banke. V Saboru je dejal, da ni potrebe spremeniti sestavo vlade, ki je bila postavljena pred 3 meseci. Nadomestili bodo le podpredsednika Vjekoslava Prpića, ki je odstopil.

Boris Bakrač in Mirko Božić sta bila predložena za podpredsednika Sabora namesto Maksa Bače in dr. Milivoja Rukavine, ki sta odstopila. Jakov Blažević bo ostal še naprej predsednik sabora. Republiški notranji minister Periša je izjavil, da sta samo Blažević in dr. Vlado Bakarić jemale resno opozorila UDBe o kontrarevolucionarni aktivnosti nacionalističnih in šovinističnih sil na Hrvatskem.

Na naslednji seji sabora bodo tudi postavili nov svet za narodno odbrambo Hrvatske, ki bo štel devet namesto sedanjih 24 članov. Člani novega sveta naj bi bili: dr. Ivo Perišin, Ivan Zjalić, Stanko Kombol, Valent Huzjak, Boris Bakrač, Edo Čenčić, Josip Vrhovec, Djoko Jovanić, Ivo Purrišić in Srećko Manola (imen je deset, verjetno vključujejo predsednika + 9 članov).

Poleg tega bo Sabor moral imenovati tudi šest novih članov hrvaške delegacije v Zboru Narodov zvezne skupščine in predlagati novega podpredsednika zvezne skupščine namesto Josipa Djerdže, ki je tudi odstopil.

Na zapad je tudi prišlo obvestilo, da so postavili pod nadzorstvo Milovana Djilasa.

IVAN STANIĆ

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma števil. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.50	Francija:	15.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	50.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa (razen Italije): Naročnina plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan